
PALLADII LAUSIACA

INCERTO, SED VETERI INTERPRETE.

Prologus.

---

984 Multa quidem et varia diversis temporibus a diversis conscripta habentur de his, qui illecebras sæculi derelinquentes, ad Christum fecere confugium, quorum bonum animi desiderium et religiosæ mentis affectum supernæ gratiæ inspiratio, quasi adjectum flammæ oleum nutriebat, in ædificationem eorum qui fide integra voluntarii permanent in doctrina Salvatoris nostri Christi. Consideranti autem quam gratum sit Deo sacrificium, lucrum animarum, visum est et mihi humili reverentia pro possibilitate mea fraternæ salutis consulere, et illustrium non tantummodo virorum, sed etiam feminarum mores et vitam ostendere, propalare virtutes, et miracula declarare, eorum scilicet quos vidi, et de quibus audiivi, cum quibus et conversatus sum tam in Ægypti solitudine, quam etiam in Libya et Thebaida, et Syene [*Vetus Editio* Sirene. An Cyrene?] simul, et qui dicuntur Tabenneosiotæ; deinde in Mesopotamia, Palæstina, et Syria, et eorum qui in occidentis partibus, Romæ et Campaniæ morantur. Desiderio siquidem humilitatis et obedientiæ auditor effectus monasticæ institutionis, trigesimum et tertium agens ætatis annum in congregatione fratrum, nihilominus et in solitaria vita diversatus sum, ubi plurima didici imitanda, pariter et vitanda, quæ in hoc libro, qua poterò brevitate, contexam; ut in compendio salutifere commoniti, inefficientem animæ capiamus medicinam; omnem videlicet obliviscamur desidiam, mentisque somnolentiam et carnale desiderium; omnemque dissensionem animi, commotionem iracundiæ, tristitiam et irrationabilem timorem per hæc repellamus; vanam gloriam et ambitionem sæculi despiciamus, ut in fide veritatis et in desiderio æternitatis proficiamus. Audientes igitur fortia sanctorum gesta, accingamur et nos; augeat in nobis fides, spæ vincendi charitas incalcescat, et certi simus quia Christus bellatores suos adjuvabit, victores coronabit.

CAPUT PRIMUM.

Isidori et Dorothei conversatio, et passio cujusdam virginis.

Cum primum ad Alexandriam perrexissem civitatem, reperi virum mirabilem, undique ornatum moribus, conversatione, et scientia, Isidorum presbyterum, et xenodochio constitutum Alexandrinæ ecclesiæ (*Heract. cap. 1*). Qui quidem primæ juventutis illecebras dicebatur in solitudine macerasse, cujus etiam nos cellam vidimus in monte Nitriæ. Inveni autem eum annorum septuaginta senem, qui post quindecim alios annos defunctus est in pace. Hic usque ad exitum vitæ suæ non linteo usus est, non balneo. Cujus corpus gratia Dei ita refertum [*Al., reflectum*] erat, ut putarent omnes ignorantes conversationem ejus, quia in deliciis degeret. Hujus virtutes animi si voluero exponere, deficiet me tempus narrantem. Hic inter cæteras virtutes nimis misericors ac benignus erat, ut etiam inimici ejus et infideles gentiles revererentur eum. Tantam autem scientiam habuit Scripturarum divinarum instructione librorum, ut inter ipsa etiam convivia fratrum mente excederet spiritualibus visionibus. Cumque deprecaretur referre quis esset excessus mentis ejus, dicebat cum lacrymis: Quia mente raptus sum in visione quadam spirituali. Ego vero cognovi hunc frequenter lacrymantem super mensam, cum cibum caperet; et causam interrogantes, audivimus eum dicentem: Quia eru-

A besco accipiens corporalem escam sicut irrationalia animalia, cum utique homo rationalis a Deo creatus sim, et qui deberem paradisi deliciis frui.

Hic notus cum esset Romano senatui, omnibus matronis magnificorum et illustrium virorum, cum Athanasio episcopo causa fidei fuit Romæ, deinde etiam cum Demetrio episcopo; et abundans divitiis in ratione xenodochii, et sufficientiam habens, nullum testamentum scripsit moriens; sed neque unum nummum reliquit in solatium sororibus suis, in virginitatis proposito constitutis; sed commendavit eas Christo Domino, dicens: Qui creavit vos, gubernet vitam vestram, sicut et meam. Erat autem cum germanis ejus congregatio virginum septuaginta.

Huc venienti juveni mihi et deprecanti eum ut institueret me, confirmaretque in monachorum vitam ferventem juvenili ætate, verbo quidem me non est consolatus, sed magis laborem **985** induxit corporalem. Eduxit enim me foras de civitate ad ea quæ dicuntur secretiora loca, milliario quinto, tradens me Dorotheo cuidam abstinentissimo viro, Thebeo, sexagesimum agenti annum in spelunca, et jussit me implere apud ipsum tres annos, ad edomationem corporis passionum; sciebat enim senem grandi restrictione viventem. Iterum mihi reverti ad se præcepit spiritualis instructionis causa. Non valens autem tres annos implere, infirmitate detentus, ita ante triennium reversus sum ab eo.

Erat enim ejus vita dura et ardua. Per omnes quidem dies in æstu et solitudine secus mare colligebat lapides, eosque ædificans et cellulas faciens, tradebat non valentibus sibi ædificare, per singulos annos singulas ex plicans cellulas. Ego autem deprecans eum, dixi ei: Quid facis, Pater, in tali senectute interficiens corpus tuum? Respondens autem, dixit mihi: Occidit me, occido illud. Sumebat autem in cibum panis uncias sex, et de minutis olerum condimentis fasciculum. Bibebat autem ex aqua parum quid. Nescio vero extendisse eum pedes; nescio requiescentem eum super mattulam neque super lectum, sed per omnes noctes sedens et operans, plectebat ex palmarum foliis sportas, in rationem cibi sui. Arbitrans autem ego, ne forsitan propter me solum hoc faceret, satis egi, et ab aliis discipulis ejus scrutando qui permanserunt singulariter cognovi, quoniam a juventute semper talem habuit conversationem, nunquam dormiens ex causa nisi operando, aut certe manducans clauderet oculos per dormitationem, ita ut frequenter panis caderet de ore ejus præ nimia dormitione in tempore refectionis. Compellente autem me eum aliquando parumper super mattam reclinari, contristatus dicebat: Si suaseris angelos dormire, suades et ferventem spiritum.

Verum aliquando cum essem apud eum circa horam nonam, mittens me imp'ere vas aquæ ad usus refectionis nostræ, evenit me abeunte asp'idem deorsum videre in puteo, et vas non impletum aqua abiciens dixi ei: Quoniam mortui sumus, Pater; asp'idem enim vidi in puteo. Qui subridens, solum diu intendit, et movens caput dicebat: Si placet diabolo per singulos puteos serpentes immittere, sive aliam aliquam bestiam, nos nunquam habemus bibere? Et egrediens, per semetipsum hausit; jejunusque primus ipse bibens, ait: Ubi crux Christi superducitur, non prævalebit malitia diaboli.

Beatus autem Isidorus referebat nobis, quia cum vidisset beatum Antonium hominem Dei, scripturæ dignam retulit mihi causam, audiens ab ipso, quomodo tempore Maximiani persecutoris, pulcherrima puella fuit ancilla ejusdam¹, quam multis invitans promissionibus dominus ejus, decipere eam non potuit. Novissime autem exardescens in iracundiam, tradidit eam tunc constituto præfecto Alexandriæ interficiendam quasi Christianam, blasphemantem et tempora et imperatorem. In ipsis vero persecutibus submitbens ei quosdam cum peruniis, dixit: Si consenseris voluntati meæ, a pœnis te custodiam; si autem permanes in duritia tua, rogabo judicem ut torqueat te usque ad mortem, ut non viva derideas voluntatem meam. Adducta autem ad tribunal judicis, diversa pœnarum tormenta fortiter contemnebat conscientia bona munita. In quibus tormentis et caldarium magnam plenam fervente pice jussit succendi judex. Fervente ergo pice et nimis exardescente, proponebat ei judex, dicens: Vade, aut subdere vo-

luntati domini tui, aut certe noveris quia in hanc caldarium te jubeo mitti. Illa autem respondit, dicens: Non fiant aliquando tales judices, qui jubeant subdi luxuriæ. Fremens ergo jussit eam exspoliata mitti in caldarium ferventem pice. Illa autem emisit vocem, dicens: Per caput tui imperatoris te conjuro, quem colis, si statuisti sic torquere me, jube me paulatim deponi in caldarium, ut videas quantam mihi patientiam donavit Christus, quem tu ignoras. Et deposita paulatim in præparatum ferventem cacabum, eadem hora refriguit pice cum circa collum ejus pervenit. Quamplurimi autem videntes tale miraculum, confirmati sunt in fide Domini nostri Jesu Christi in Alexandrina ecclesia, qui digni fuerunt terræ mansuetorum, sicut dicit Dominus in Evangelio: Beati mansueti, quoniam ipsi possidebunt terram (*Math. v.*)

CAPUT II.

De Pasco, et quomodo tentamenta carnis evicerit.

Pasco quidam nomine² erat septuagesimum agens annum ætatis in Scythia. Igitur dum graviter me spiritus fornicationis tentaret, super concupiscentia muliebri exagitantibus me cogitationibus, pene egressus sum de eremo, compellente me nimia passione. Et vicinis quidem mihi monachis non indicavi causam; latenter autem perrexi in solitudinem, et circuii sanctos Patres usque dies quindecim, eis qui in Scythia senuissent. In quibus reperi Pascum, quem omnes qui in illa eremo erant Patres, venerabantur. Itaque præsumpsi ego, et cum lacrymis deprecans eum, confessus sum ei passionem, quæ me nimis et incessanter non desinebat impugnare. Et ipse ait mihi: Non conturbet te hæc causa; nec enim pateris hæc a negligentia; attestatur quippe tibi et locus, et difficultas rerum, et quia non est in locis illis ulla visitatio feminarum, sed magis invidia diaboli, qui semper insidiatur et decipere festinat animas hominum. Ecce, ut vides me jam senem hominem, quadragesimum annum habeo in hac cella, et auxiliante gratia Christi, sollicitus de salute animæ meæ; tamen usque nunc tentationem sustineo. Nam cum sacramento dicebat mihi: Quia super duodecim annos post quinquagesimum annum, non nocte mihi, non die pepercit; in tantum, ut putarem quia forte dereliquit me Deus, et ideo instanter sine cessatione hujus passionis molestiam paterer. Elegi ergo magis mori irrationabiliter, quam talem pati corporis passionem. Egressus ergo, circuibam pene omnem solitudinem, et inveni cavernam speluncam, et pœni me jacere ibi per totum diem nudum, ut ingredientibus feræ comederent me. Cum ergo facta esset vespera, secundum quod scriptum est, posuit tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestię silvarum (*Psal. ciii*); egredientes bestię masculus et femina odorati sunt me a capite usque ad pedes, et lingentes me totum, recesserunt a me. Ego autem putabam quod

¹ Heraclidi, cap. 1, virgo hæc dicitur *Potamenia*.

² Heraclidi, cap. 11, dicitur *Pachomius*; Palladio, cap. 29, *Pachon*.

devorarent me. Jacui ergo ibi per totam noctem, sed non accesserunt ad me.

Cogitavi ergo quia pepercit mihi Deus, et reversus **986** sum in cellam meam. Post paucos autem dies iterum eadem tentatio insurrexit validius, ita ut pene ad blasphemiam pervenirem. Conversus enim daemon in Æthiopiissam puellam, quam videram in juventute mea spicas colligentem, sedit super genua mea, et vehementer me commovit. Unde cum nimio furore dedi ei pugnos et alapas in maxillas, et statim non comparuit phantasma illud; per biennium enim manus meæ unde percussi quasi faciem ejus, fetorem et brumum (1) sufferre non poteram. Desperabam ergo de salute animæ meæ, et præ tristitia nimia defectio animi affligebat me, et nimio mœrore tabescebam. Audivi autem vocem factam in sensu meo, et dicentem: Vade, Pasce, certare; propterea enim hæc permisit te pati, ut non altum sapias, nec extollaris quasi in virtutibus tuis (*Rom. xi*); sed recognosceas infirmitatem tuam; et non confidas in conversatione tua, sed subtilis et humilis sis in adiutorio Dei confidens. Ita certus effectus de auxiliante misericordia Domini Salvatoris, pacificos habui reliquos dies.

CAPUT III.

De Didymo, et beatis virginibus Alexandria ac Melania.

In sanctis Patribus Didymus ¹ fuit sacrorum expositor librorum, qui multos libros ex divinis Scripturis exposuit (*Heracl., cap. 1*). Hic absque oculis fuit, cujus et notitiam habui. Hic septuaginta quinque annorum defunctus est. Iste cæcus cum esset, ut ipse mihi narravit, quatuor annorum in infantia visum amiserat, nec litteras noverat, neque apud magistros fuit. Habuit autem naturalem magistrum robustissimum propriam conscientiam; qui tanta gratia ornabatur scientiæ, ut Vetus et Novum Testamentum interpretaretur ad verbum. Liberale autem studium ita exsecutus est subtiliter, et minutissime exponens sermonem, ut omnes superaret antiquos scientia. Compellebat autem me, ut in cella ejus facerem orationem. Et non acquiescente me, dicebat mihi, referens: Quia in cellulam istam tertio ingressus est beatus Antonius, visitans me; et deprecatus a me, ut orationem faceret, statim inclinavit genua in hoc domicilio, et non compulsi me repetere sermonem, erudiens me ad obedientiam. Narravit autem mihi et hoc: Quia cum essem sollicitus propter vitam Juliani imperatoris miserabilis, et nimis tristarer, quadam die usque ad alteram vesperam non gustavi panem propter sollicitudinem. Et evenit, et in cathedra sedente me, oppressus somno video in excessu equos albos discurrentes, cum sessoribus dicentibus: Dicite Didymo quia hodie hora diei septima mortuus est Julianus. Surge ergo, comede, et mitte, et nuntia hoc Athanasio episcopo, ut et ille noverit. Et annotavi statim horam, et mensem, et septimanam, et diem; inventumque est ita, quemadmodum oppresso somno videbatur.

Retulit autem et mihi de ancilla cujusdam, nomine

¹ Didymus Origenista fuit.

A Alexandria, quæ derelicta civitate in sepulcro quodam recludens semetipsam, per foramen quoddam recepit panem, qui necessarius erat victui, usque ad annos duodecim; duodecimo autem anno quasi dormientem se composuisse. Et cum abisset qui consuetudinem habebat ministrare ei, et non accepisset responsam, nuntiavit nobis. Destruentes autem ostium et ingredienti, invenimus eam defunctam. Dicebat et de ipsa beata Melania, de qua postea dictari sumus, quia ad faciem quidem non vidi eam; ad foramen tamen stans, interrogavi eam ut diceret mihi causam quare, secedens de civitate, ingressa fuisset sepulcrum? Illa autem per foramen locata est mihi, dicens: Quia gravatus fuit quidam mente in me, et ut non accusarem eum, elegi magis vivam meipsam in sepulcro hoc includere, quam scandalizare animam ad imaginem Dei factam. Me autem dicente ei: Quomodo nunc perseveras, non videns quemquam, sed affligeris tam gravi maxime inertia? dixit mihi: Quia a mane usque ad horam nonam oro per singulas horas, nec linum; reliquas autem horas jejuna pereurrens, et hora competenti comedens cibum meum requiesco, et video in somnis patriarchas, prophetas et apostolos cum martyribus. Persevero autem, finem expectando, cum spe in Deum suavissime.

CAPUT IV.

De Ammonio, fratribus ejus, ac tribus sororibus religiosis.

Beatus Ammonius habuit duos fratres germanos suos, qui cum eo pariter in sancto proposito conversabantur (*Heraclides, cap. 2*). Nam senior eorum frater **C** Dioscorus in episcopatum electus est. Habent autem tres sorores in virginitate Domino servientes, non minus a fratribus suis in omni spiritali studio et abstinentia conversantes. Septem enim sunt, quatuor viri et tres sorores eorum, omnes virgines ex utero matris suæ. Aiunt enim, seniore sororum eorum tantam scientiam Scripturarum habere divinarum, ut admirarentur fratres ejus. Nam vespere nimis lectioni insistens, post lectionem autem paululum somni capiens, ipsa lectionis verba per somnum meditatur. Habebat autem et alias tres peregrinas famulas Christi secum; similiter et fratres earum habent tres viros eruditos nimis et eloquentissimos; qui et ipsi conversationem eorum imitantes, præclari in Christo habentur. Omnes ergo nimis in Christi amore ferventes perrexerunt in eremum, et sororibus suis sequestratim fecerunt monasterioli habitaculum, et sibi ipsis separatim fecerunt, ut inter se et ipsas intervalum habeant non parvi loci. Statuerunt autem sibi ut neque fratres earum alias mulieres ad salutandam suscipiant, neque illæ alios viros.

D Quoniam vero supra modum eruditus in omni parte erat Ammonius, tam in scientia Scripturarum, quam etiam sermonis, dum in quadam civitate episcopus defunctus esset, amatores Ammonii suggererunt episcopo Alexandriae, petentes ut Ammonium eis ordinaret episcopum. Dicebat autem eis archiepiscopus Adducite mihi eum ut ordinetur episcopus. Illi autem

festinantes porrexerunt cum adiutorio ad eum. Cum autem vidisset se prævencum, deprecabatur eos, et cum sacramento affirmabat non suscipere se ordinem episcopatus, neque de eremo egressurum. Illis autem non concedentibus, sed violenter instantibus, præsensibus eis, accepit forcicem, et aurem suam sinistram ab imo abscidit, dicens eis: Vel nunc certi estote quia impossibile est me fieri episcopum, quia lex prohibet debilem in aliquo membro fieri sacerdotem. Tunc relinquentes eum, recesserunt. **987** Abeuntes autem dixerunt episcopo. Et ait eis episcopus: Ista lex apud Judæos observabatur; mihi autem etiam eum qui nasum abscisum habet si adduxeritis, ita tamen ornatum moribus ut dignus sit sacerdotio, ordinabo eum. Abeuntes ergo iterum rogabant eum. Ipse autem juravit, dicens: Quia si me coegeritis, etiam linguam meam abscido. Ita ergo relinquentes eum recesserunt.

Hujus Ammonii fertur miraculum: quia quando desiderium carnis surgebat, et incitabat ad libidinem membra ejus, nunquam pepercit carni suæ; sed ferrum ignitum apponebat membris suis, ut semper vulneratus esset; et ita desiderium passionis componebat magnitudo doloris. Sic quidem abstinentia ejus fuit a juventute usque ad mortem. Nihil quod per ignem transit, comedit, absque pane duntaxat.

Quodam vero tempore in eremo ædificanti ei celum supervenit quidam frater, et dixit ei: Cur in tali ardore æstus affligis te ipsum, abba? Respondensque beatus Ammonius, ait: Crede mihi, frater, quia, donante Dei gratia, Scripturas sanctas memoriæ commendavi. Nam et Velus et Novum Testamentum ab ineunte ætate ad plenum didici, necnon etiam et sanctorum antiquorum Patrum orthodoxorum sacerdotum Domini sexcentas myriadas expositionum in lege divina conscriptas perlegi (sicut testabantur ei de hoc et pece omnes in eremo Patres), et si uno die satiatu fuero pane, et minime in opere me exercuero, extollitur sensus meus, et velut irrationabilium animalium efficitur.

Quodam tempore adveniens beatus Evagrius ad sanctum Ammonium¹ visitationis spiritualis gratia, dum multa de sanctis Scripturis inter se conferrent, et lætarentur uterque spiritualiter in Domino, postmodum dixit Evagrius ad Ammonium, quasi exprobrando ei quia aurem sibi inciderat: Non times, inquit, grave peccatum; quia ut non susciperes sacerdotium, aurem tibi abscidisti? Respondens autem Ammonius, dixit ei: Deprecor te, ut exores pro me ad Dominum, ut de aliis peccatis meis indulgentiam accipere merear; nam de hoc admissio non valde turbatur animus meus. Verumtamen te magis oportet timere et sollicitudinem gerere, qui eruditus es secundum sæculi sapientiam, et tantam scientiam divinarum Scripturarum habes, quam Dei gratia tibi contulit, unde posses multos populos erudire, et elegisti magis in eremi solitudine degere. Et ego quidem

A auriculam abscidi, nam ipse linguam abscidisti quæ multos populos docere potuit.

Dicebat sanctus abbas Dioscorus presbyter, qui in eremo Scythiæ habitabat: Quia non oportet monachum desideria gulæ ventrisque facere. Nam in quo differt a sæcularibus, si expleat delectationes suas? Denique frequenter videmus homines sæculares pro causa ægritudinis a deliciis et delectationibus abstinere ut sanitatem corporis adipiscantur; quanto magis diligenter studere debet monachus pro salute et incolumitate animæ suæ, ut possit ad illas veras et æternas paradisi delicias, et ad cœlestis regni gloriam pervenire?

CAPUT V.

De Hor, Pambo et Melania Romana.

B In hoc monte Nitriæ vir abstinentissimus Hor² nomine fuit (*Heracl.*, cap. 2), cujus multas attestabatur virtutes omnis fraternitas monachorum; ego vero non inveni eum viventem. Etiam et hoc dicebant narrantes de eo, quia neque mentitus est aliquando, neque juravit, neque maledixit, neque sine necessitate locutus est.

In monte hoc fuit et beatus Pambo, præceptor Dioscori qui postea episcopus ordinatus est, et Ammonius, et Joannes, fratres Dracontii, viri mirabilis. Hic autem Pambo habebat in sanctitate et virtutibus famam magnam, et ita erat contemptor auri et argenti, ut vera deposcit ratio. Denique retulit mihi beata Melania, quia in primis cum advenisset de Roma in Alexandriam, et audisset de ejus virtutibus Isidorum referentem, qui etiam et perduxit eam in solitudinem ad visitandum sanctos Patres. Dicebat ergo sancta Melania: Quia obtuli ei argenti ærarium trecentarum librarum, deprecans eum, ut de rebus meis acciperet ad erogandum pauperibus. Ipse vero sedebat et texebat de foliis palmarum sportellas. Benedixit autem me, dicens: Dominus Deus retribuatur tibi mercedem. Et dixit dispensatori suo Theodoro: Suscipe et dispensa hæc in omni Lybia, et in insulis fratribus, hæc enim monasteria magis indigent. Præcepitque ei nulli in Ægypto dare, eo quod abundantior esset provincia. Ego autem stabam expectans quasi honorari et glorificari super quod obtuleram. Et nihil audiens ab eo, dixi: Ut scias, domine, quantum est, quoniam trecenta pondo sunt. D Ipse vero nec respiciens me, respondit dicens: Cui obtulisti hæc, filia, pensare opus non habet. Qui enim pensat montes et omnem molem terræ (*Isaiæ xl.*), multo amplius novit quantitatem hujus argenti. Si enim mihi hoc dedisses, bene mihi diceret quantum est; si autem Deo obtulisti, ille qui viduæ minuta non despexit pauperis (*Marci xii.*), nec tuam oblationem tradet oblivioni.

Ita ergo gubernavit ac dispensavit Dominus, ut quando ingressa sum in montem, post paucos dies defunctus est homo Dei, non infirmatus, sed sportellam consuendo defunctus est sine febribus, annorum septuaginta. Vocavit autem me novissime, cum

¹ Et Evagrius et Ammonius Origenista fuit

² Hic Hor fuit Origenista.

transpungeret sportellas et compleret, et dixit mihi : Suscipe istam sportellam de manibus meis, ut memor sis mei; aliud quod tibi relinquam non habeo. Quem ipsa sepelivit, sindone corpus involvens : et ita ipsa egressa est de eremo. Sportellam vero usque ad mortem pro benedictione sibi reservavit

Iste beatus Pambo in ipsa hora sui exitus, astantibus Macario presbytero et Ammonio, viris nominatissimis in conversatione sancta, etiam presentibus et aliis fratribus, hoc dixisse perhibetur : Quia ex eo quo veni in hunc montem solitudinis, et edificavi mihi cellam, et mansi in ea, de labore manuum mearum vixi, et non recordor aliquando me panem gratis manducasse; nec poenitet me de verbo quod locutus sum usque in hanc horam, et ita vado quasi nunc incipiens Deum colere.

CAPUT VI.

De sancti Benjamin hydropico patientissimo.

In hoc monte Nitriæ Benjamin quidam est (*Heraclid., cap. 2*), sanctus vir, qui vixit usque ad octoginta annos abstinentissimus, et studium gerens circa virtutes animi. Consecutus est autem a Domino gratiam sanitarum; et si cui manus imponebat, aut oleum benedictum dabat, omnis ab eo infirmitas repellebatur. **988** Hic itaque qui tantæ gratiæ dignus habitus est, ante octo menses mortis suæ hydropicus factus est, et in tantum corpus ejus tumuit, ut alterum Job putares.

Assumens ergo nos beatus Macarius, qui tunc erat presbyter in monte Nitriæ, me et Theodorum ac Macariolum, dixit nobis : Venite, et videte novum Job, in tanto tumore corporis et passione insanabili, immensam gratiarum actionem Deo semper reddentem. Abeuntes ergo vidimus eum in tanto tumore corporis, ut non posset digitus manus alteri digito conjungi. Intuentes autem hanc passionem crudelissimam, oculos avertebamus. Tunc dicit nobis beatus Benjamin : Orate, filii, ut non interior homo meus hydropicus fiat, iste autem nec bene patiens profuit, nec male patiens nocuit. Per octo ergo menses sella ei ponebatur latior, in qua incessabiliter sedebat propter reliquas corporis necessitates; nec enim jacere poterat. In hac tamen passione positus alios sanabat. Necessarie autem enarravimus passionem hanc, ut non conturbemur, si quando aliqua gravissima ægrotudo viris justis evenerit. Defuncto autem eo, limen de ostio tulerunt et postes, ut posset corpus ejus efferi. Tanta erat tumor corporis.

Referebat abbas Benjamin : Quia quodam tempore ego et presbyter de Cellia applicuimus ad quemdam seniore, habitantem in eremo Seythi, et obtulimus ei modicum olei. Ille autem dixit nobis : Ecce illud modicum vasculum, quod ante triennium dedisti mihi, sic plenum manet usque hodie. Nos autem hæc audientes, diximus : Et quapropter, Pater, vel in diebus festis non gustasti de ipso oleo? Et respondens, dixit nobis : Ideo percipere nolui ex eo, ne forte consuetudo mihi fiat, et requiram de

¹ Deest Heraclidi. Pelag., libell. iv, n. 12.

A suavitate olei conditos cibos, et per occasionem suavis condituræ compellar descendere ad civitatem suam ad vicos emere oleum, et reverti ad eremum, iterumque descendere et reverti ad cellulam meam, et per hanc occasionem (ut dixi) descendendi et ascendendi incipiat vagari sensus meus et mens mea, et perdam utilitatem secretioris vitæ. Diabolus enim multiformis est, et diversa retia texit ut capiat mentes hominum. Igitur nos hæc audientes, admirati sumus prudentiam et conversationem sancti senioris.

Item referebat nobis abbas idem Benjamin ², quia perrexissent ad quemdam senem, qui tenuit eos ad refectonem, et paravit illis lenticulæ cibum coctum. Misit autem in condituram oleum quod de semine raphanorum in locis illis fieri solet. Nos autem diximus ei : Pater, magis de bono oleo mitte, ut possumus comedere. Ille autem hoc audiens, et signo crucis se signans, dixit nobis : Et est aliud oleum præter ipsum? ego hoc nunquam audivi. Erat enim ipse senior ex infantia sua in eremo enutritus, et semper permansit apud sanctos seniores, et neque in civitates neque in vicos aliquando egressus est.

CAPUT VII.

De sancto Apollonio, qui quinque millibus monachorum ministravit.

Apollonius quidam nomine (*Heracl., cap. 3*), ex negotiatore fuit, renuntiansque sæculi actibus, et conversus ad servitium Christi, habitavit in monte Nitriæ, neque artem discere potuit, neque vacare in scribendis libris præ senectute. Vivens autem in supradicto monte viginti quinque annis, hoc habuit studium, ut ex propriis pecuniis et suis laboribus omnia cellaria compararet de Alexandria, et in omni fraternitate ministrabat infirmantibus : et erat videns eos a prima luce usque ad horam nonam, per singula ostia ingrediens monasteriola, ne quis forte jaceret. Portabat autem uvam passam, mala granata, et similia quæ infirmis necessaria sunt. Hanc exercuit conversationem in senectute sua. Qui moriens similem sibi dereliquit apothecarium, rogans eum hanc exercere administrationem; quinque enim millium monachorum habitantium in monte necessaria erat talis ministratio; propterea quod eremus esset locus ille.

CAPUT VIII.

De sancto Nathanael, et tentamentis ejus a demone.

Fuit alius quidam de antiquis monachis, nomine Nathanael (*Heraclid., cap. 5*). Hunc ego non inveni; transierat enim de corpore ante adventum meum ante annos quindecim; eos autem qui conversati sunt cum eo, inveni. Interrogavi autem eos virtutem viri. Ostenderunt autem et mihi cellam ejus in qua habitaverat, sed tunc nullus habitabat in ea, propterea quod propior esset cuidam vico cohabitantibus sæcularibus. Ille enim eam tunc construxit, quando rariores erant servi Dei, qui dicuntur anachoretæ, id est, qui recedunt in secretoria eremi loca.

Referebant autem hæc de eo, præcipue quia tau-

² Deest Heraclidi.

tam habebat patientiæ virtutem in cella, ut non moveretur a proposito suo. In quibus illusus in prius ab eo qui omnes illudere festinat et decipit dæmone, tædio quodam oppressus, egressus est de prima cella, et aliam construxit sibi prope quemdam vicum. Postquam autem perfecit eam, habitavit in ea. Post tres vero menses affuit dæmon quadam nocte, tauram (2) tenens sicut carnifex, indumentum habens quasi militis consutum, et faciebat strepitus de tauræ illa. Ad quem ait beatus Nathanael: Quis es tu, qui talia præsumis super hospitium meum? Respondens autem dæmon, dixit ei: Ego sum qui de illa alia cella te expuli, et veni ut et de hac te effugarem. Cognoscens autem quia illusus esset, revertitur statim ad priorem cellam; et complens in ea triginta et septem annos, non transivit limen ostii cellulæ, contendens contra dæmonem.

Qui tanta adinveniens, ostendebat ei ut eum compelleret egredi, quanta referre satis longum est. In quibus hoc. Observans septem episcoporum sanctorum virorum visitationem, sive ex Dei promissione factam, sive ex tentatione maligni, paulo minus fecit eum excedere a proposito suo. Episcopi autem postquam orassent egredientes, non deduxit eos nec passum pedis. Dicunt ei ministri, id est diaconi: Superbam rem fecisti, ut non deduceres episcopos. Ipse autem dixit eis: Ego et dominis episcopis, omnique sæculo mortuus sum; habeo enim occultum propositum mentis meæ, et scit Deus cor meum, qua de causa non deduxi eos.

Expavens autem dæmon de circumventionem hac, subornavit se ante novem menses mortis ejus, et efficitur quasi infans novem annorum, minans asinum portantem panes in cophinis. Et **989** propinquans vespera profunda, ad ejus cellam finxit cadere asinum. Et clamans quasi infans: Abba, inquit, Nathanael, miserere mei, et da mihi manum tuam. Qui audiens vocem quasi infantis, aperuit ostium, et stans ab intus, dixit ei: Quis es tu, et quid vis ut faciam tibi? Dicit ei: Illius sum puerulus, et panes fero, propter quod convitium fratris ipsius est, et crastino Sabbato illucescente necessaria est ista oblatio. Deprecor ne despicias me, ne forte a bestiis et læænis comedar. Multæ enim sunt in illis locis. Stans autem et stupens beatus Nathanael, commotis visceribus conturbatus, cogitabat intra se, dicens: Quia aut de mandato habeo cadere, aut de proposito. Post hæc autem cogitavit: Melius est me non transgredi quam tantorum annorum propositum perdere, in confusionem Satanæ. Et cum orasset, dicit loquenti ad se quasi infanti: Audi, infans, crede in Deum, cui servio, quia si necessarium sit tibi adiutorium, transmittet tibi Deus, et neque lææna nocebit te, neque aliquis. Si autem tentatio, confestim revelabit Deus. Et claudens ostium introivit. Confusus autem dæmon quia superatus est, in turbinem resolutus est, quasi onagri exsistentes, et fugientes, et sonos emittentes. Iste triumphus beati Nathanael fuit, et hæc conversatio, et hic fluvis.

CAPUT IX.

De vita et mirificis gestis sanctissimorum virorum Macarii Ægyptii et Macarii Alexandrini.

De magnis et præcipuis, et sanctis ac beatissimis viris multa et incredibilia piget me dicere vel scribere, ne forte mendacii opinionem feram. Quia autem perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium, prouuntiavit Spiritus sanctus mihi (*Psal. v*); ergo non mentienti, famule Dei fidelissime, non discredas.

Duo namque Macarii erant (*Heraclid., cap. 6*), unus quidem Ægyptius genere, alius vero grutaria (3) vendens. Primum ergo referam de Ægyptio, qui vixit annos nonaginta: itaque in solitudine fecit annos sexaginta, triginta annorum ingrediens juvenis, et tantam consecutus est discretionem, ut dicerent eum neapoleonta [*Ἀν νεαπολιτῶνα?*] (4), id est, juvenem senem, propter quod et celerius profecit. Quadraginta enim annorum factus, contra spiritus dæmonum accepit gratiam sanitarum, et responsis divinis dignus fuit. Illic commorabantur duo discipuli in solitudine interiori, quæ vocatur Scythi. Ex quibus unus quidem erat minister ejus juxta eum, propter venientes curari ab infirmitatibus et languoribus suis; alius autem secessit separatim in cellulam. Tempore autem aliquanto transacto, prævidens spiritu inspecto oculo cordis, dicit illi qui ministrabat ei, vocabulo Joannes, qui postmodum factus est presbyter in loco ipsius Macarii: Audi me, frater Joannes, et acquiesce monitis meis: tentat te spiritus cupiditatis, ita enim vidi; et scio quia si mihi acquiescis, confirmaberis in loco hoc, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo (*Psal. xc*); si autem mihi inobediens fueris, exemplum Giezi veniet super te (*IV Reg. v*), cujus ex passione languesces.

Evenit ergo eum non obedire, et post dormitionem sancti Macarii, post quindecim annos ita elephantiosus factus est, fraudans quæ erant pauperum, ut non inveniretur in corpore ejus liber locus, in quo quis digitum fingeret. Et hæc est prophetia sancti Macarii.

De esca autem ejus et potu superfluum est enarrare, quando nec apud negligentes invenitur quæ abundantius cibos percipere aut exquisitis in locis illis, tam pro indigentia eorum quæ minime inveniuntur, quam etiam et propter imitationem habitantium ibidem multorum monachorum. De alio autem ejus studio dicebatur eum sine intermissione excedere mente, et magis ampliori tempore Deo adhærere sensus ejus, quam in istius mundi habitatione. Hujus feruntur multa miracula, quæ fecit Deus per eum; nam multos vexatos a dæmonibus et diversas ægritudines sustinentes curavit Dominus precibus ejus.

Vir enim quidam Ægyptius concupivit ingenuam mulierem maritalam; et non valens eam capere, locutus est malefico, dicens: Facito eam ut amet me, et ita age ut projiciat eam vir ejus. Accipiens ergo maleficus, sufficienter usus est maleficio, et fecit eam equam videri. Videns autem vir ejus veniens deforia

mirabatur quia in lecto ejus equa jaceret, et coepit A plangere et ejulare; nam loquebatur animali, et responsum non dabat. Itaque deprecatus est presbyteros possessionis, et adducens, ostendit eis, qui non invenerunt causam. Usque ad tres dies, neque fenum accipiebat, quomodo equa; neque panem, sicut homo: utroque privabatur cibo. Ad ultimum, ut glorificaretur Deus, et appareret virtus sancti Macarii, ascendit in cor viri, ut deduceret eam in solitudinem. Et vinxit eam quasi equam, et duxit in solitudinem. Cum appropinquaret ergo, stabant fratres juxta cellam Macarii, litigantes et dicentes: Quid adduxisti huc equam istam? Dicit eis: Ut misericordiam consequatur. Dicunt ei: Quid enim habet? Qui respondit: Uxor mea erat, et in equam conversa est; et hodie habet tertium diem, non gustans quidquam. Qui re- B tulerunt sancto Macario intus oranti. Propterea enim revelaverat ei Deus. Respondit ergo fratribus, et dicit eis: Equi vos estis, qui equorum oculos habetis; illa autem mulier non est transfigurata, sed solum in oculis eorum qui seducuntur videtur equa. Et benedicens oleum, a vertice perunxit eam nudam, et superoravit, et statim fecit eam mulierem videri ab omnibus. Dans autem ei cibum, fecit eam manducare, et dimisit cum proprio viro, gratias referentem Deo. Et præcepit ei, dicens: Nunquam cesses a comunione. Hæc autem tibi evenerunt, quia per quinque septimanas non appropinquasti divinis.

Alla quoque puella ad eum deducta est¹, cujus obscena corporis ita ex omni parte computruerant, ut consumptis carnibus, interiora quoque et secretiora naturæ nudarentur, ac vermium inde ebulliret innumera multitudo, ita ut non accederet quisquam ad eam præ fetoris horrore. Hæc cum allata a parentibus, et projecta fuisset ante fores ejus, miserans virginis cruciatus: Equo animo esto, inquit, filia, hæc tibi ad salutem Dominus, non ad interitum dedit. Unde providendum est magis ut sanitas tua nulum tibi periculum inferat. Et cum stetisset in orationibus per septem continuos dies, et 990 oleum benedicens in nomine Domini, perungeret membra ejus, ita eam sanam reddidit, ut et reparata naturæ qualitas, et perfecta muliebris in ea species appareret, essetque ei de cætero inter homines conversatio absque pristinæ infirmitatis obstaculo.

Aliud iterum refertur ejus gestum continentiæ in longo tempore. Sub terra fecit transitum a cella sua usque ad dimidium stadium, et speluncam constituit ad ultimum: et si quando ei plures molestabantur, occulte de cella sua egrediens ibat ad speluncam, et nemo eum inveniebat. Referebat ergo nobis quidam de strenuis discipulis ejus, quia eundo usque ad speluncam, viginti quatuor orationes Dominicas faciebat, et revertendo viginti quatuor.

De hoc egressa est opinio quia mortuum suscitaverit, et suaserit hæreticum converti, non credentem resurrectionem corporum fieri; et famam obti-

¹ Deest hoc Heraclidi.

² Deest hæc narratio Heraclidi. Est verbotenus in

nebat in solitudine. Dicebant enim, aliquando venisse ad eum hæreticum quemdam Hieracitam, quod genus hæreseos invenitur apud Ægyptum². Hic cum per multam loquendi artem plurimos fratrum, qui habitabant in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei suæ asserere pravitatem. Cui cum senior resisteret et contradiceret, ille verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cum videret sanctus fidem fratrum periclitari: Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subversionem audientium? exeamus ad sepulcra fratrum qui nos præcesserunt in Domino, et cui nostrum concesserit Dominus resuscitare mortuum de sepulcro, sciant omnes quia illius fides probatur a Deo. Sermo hic placuit omnibus qui aderant fratribus, et processerunt ad sepulcra. Hortatur Macarius Hieracitam, ut evocaret mortuum in nomine Domini. At ille: Tu, inquit, qui propeuisti, prior evoca. Et Macarius prosternens se in oratione ante Dominum, ubi sufficienter oravit, elevatis sursum oculis suis: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat ostende, elevato hoc mortuo. Hæc cum dixisset, fratris cujusdam nomen, qui nuper fuerat defunctus, evocavit. Cui ille cum de tumulo respondisset, accedentes fratres continuo quæ supraposita erant auferunt, et eductum eum de sepulcro, resolutis fasciis quibus constrictus erat, exhibuerunt viventem. Hieracita vero ubi hæc vidit, obstupefactus in fugam convertitur. Quam fratres omnes insequentes, extra terminos terræ illius turbaverunt.

Hic oblatus est aliquando dæmonem patiens juvenis a propria matre tota conscissa duobus funibus colligatus, et hanc habebat immissionem dæmonis: postquam manducasset trium modiorum panes, et bibisset lagenam de aqua, eructans in aera solvebat escas. Ita enim consumebantur quæ devorasset vel bibisset quasi ab igne. Est enim turba quæ dicitur ignita. Diversa sunt quippe dæmonum genera, sicut et hominum, non substantiæ, sed voluntates. Hic ergo juvenis, non sufficiente sibi esca, propriam bibebat urinam. Plangente ergo matre et deprecante sanctum Macarium, accipiens eum, imprecatus ac supplicans Deum, post unam et secundam diem tenuavit passionem. Dixit ergo matri ejus: Quantum vis ut comedat? Quæ respondit: Decem pondo panis. D Corripuit ergo eam, quia multum dixit. Superorans vero ei usque ad septem dies, statuit ei in tria pondo, ut posset operari, atque ita curans eum, reddidit matri. Multa etiam et alia ferebantur de eo, quæ nimis proluxa sunt ad scribendum; sed ex his paucis etiam cætera opera ejus noscuntur. Hunc ego non vidi; anno quippe ingressionis meæ in solitudinem quievit.

Quodam tempore cum ad beatum Macarium quidam venisset desiderans in proposito monachorum servire Christo³, et deprecaretur sanctum senem, ut instrueret eum ac doceret, et ex fonte doctrinæ sa-

Ruff., supra, lib. II, c. 28.

² Deest Heraclidi.

lutaris, quæ in eo per Spiritus sancti gratiam abundabat, confirmaret, et qualiter posset, juvante Domino, insidias atque impugnationes maligni evadere, præmoneret; respondens beatus Macarius, dixit: Si vere desideras ex toto corde renuntiare huic sæculo, filiule, et adhærere Domino Salvatore, sicut dicit Propheta in psalmo: Adhæsit anima in ea post te, me autem suscepit dextera tua (*Psal. Lxii*). Parata enim est dextera Domini confugientes ad se suscipere; oportet te renuntiare huic mundo, et omnes actus ejus abjicere, sicut dicit Apostolus, scribens ad Colossenses: Mortui enim estis huic mundo, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita nostra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria (*Coloss. iii*). Hæc audiens junior, dixit: Crede, mihi, beatissime Pater, quia et mentem meam alienavi ab hoc mundo et ab omnibus quæ in eo sunt, ut jam tanquam mortuus degam in hujus temporis vita. Cogaovi enim quoniam temporalia et transitoria atque corruptibilia sunt omnia quæ in hoc mundo videntur esse bona. Tunc dicit ei senior: Audi me, filii, et vade ad sepulcra mortuorum, et quamplurimis injuriis, multis conviciis, ac maledictis etiam et lapidibus eos detestare, ut provocati irriterent adversus te. His auditis, junior statim perrexit ad monumenta mortuorum. Cumque secundum præceptum beati senioris multis eos, ut putabat, injuriis affecisset, reversus ad sanctum Macarium, dixit ei quod fecerat. Interrogavitque eum senior, si nihil ei respondissent illi mortui? Et respondens, dixit: Nihil penitus dixerunt, domine. Iterum autem præcepit ei, dicens: Perge crastino die, et multis præconiis collauda et glorifica eos. Abiit iterum frater ad sepulcra mortuorum, et cœpit laudare, honorificisque sermonibus glorificare eos, dicens: Vos magni estis et sancti, et similes apostolicis viris, et justitia magna in vobis est. Et alias quamplurimas laudes cum ad eos dixisset, reversus ad cellam, dixit seniori: Ecce secundum præceptum tuum, domine Pater, laudavi et glorificavi illos mortuos, et nihil mihi penitus dixerunt. Tunc dixit ei sanctus Macarius: Considera, filii, quoniam sicut injuriis et contumeliis exprobrasti illos mortuos, et nihil tibi locuti sunt; ita ergo et tu si vis salvus esse et in sancto proposito placere Salvatore nostro, imitare ipsum Dominum Salvatoremque nostrum, sicut dicit beatus Joannes apostolus et evangelista: Qui dicit se in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulavit et ipse ambulare (*1 Joan. ii*). Unde et in Evangelio quidem legimus, quoniam ipsi perfidissimi nostræ fidei æmuli Judæi, multas injurias, instigante humani generis hoste diabolo, in Dominum nostrum Jesum Christum Salvatorem dixerunt, **991** Samaritanum esse, et dæmonium habentem, et in Beelzebub principe dæmoniorum ejicientem dæmonia; nam et seductorem eum ausi sunt dicere: et hæc omnia patienter ipse pius Dominus noster Jesus Christus cæli, terræ, et maris, omnium quoque eorum quæ in eis sunt creator, su-

stinuit; ut nobis patientiæ suæ, lenitatis, et humilitatis præberet exemplum. Nam si voluisset potentiam suæ majestatis ostendere, et injurias vindicare, omnem subito mundum in chaos deduceret, et nec genus hominum, nec ipse saltem appareret mundus, sed in momento omnia interirent. Verumtamen noluit hæc facere inenarrabilis Christi Domini pietas bonitatis, qui non ad puniendum, sed ad salvandum venerat mundum. Ideo enim patienter omnia sustinuit, ut nobis exempla patientiæ et humilitatis ostenderet. Unde et sequentibus se discipulis dixit: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris (*Matth. xi*). Sed et omnes a sæculo sancti tam prophætæ quam apostoli, opprobriis et injuriis, ac diversis afflicti tormentis, semper immobilem virtutem patientiæ et humilitatis tenuerunt, et nequaquam humanis laudibus sunt decepti. Respuentes namque inanis gloriæ præsentis vitæ vanos rumores, illam solam cœlestem æternamque gloriam concupiscunt qui Christo placere desiderant, quæ ex Deo est, et permanet in æternum: cujus claritatis splendorem nulla humana lingua potest exponere. Hæc ergo exempla patientiæ et humilitatis considerans, filiule, si quando irrogatæ tibi fuerint injuriæ, fortissime virtutem patientiæ et humilitatis custodi, imitans Prophetam, qui dixit: Ego autem tanquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum; et factus sum sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones (*Ps. xxxvii*). Quod certe ad commonendum sensum nostrum quotidie in synaxi psallitur. Cave etiam, ne vana gloria laudeque hominum delecteris, et perdas omnia quæ laborando in bonis operibus acquisieris, fructusque jejunii et abstinentiæ tuæ, vigiliarumque et orationum mercedem in æterna vita non consequaris a Domino, quia ipse dixit in Evangelio de eis qui laudes hominum quærent: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam (*Matth. vi*). Et alia multa sunt, quæ de cavenda vana gloria sanctæ Scripturæ admonere non cessant. Cave ergo, o filii, et neque ad irrogatas injurias exardescat in iracundia animus tuus. Et si incitatum fuerit cor tuum, ipse tamen stricte in timore Domini refrena ab iracundia animum tuum, ut possis virtutem humilitatis ac patientiæ custodire. Et tunc veraciter ostendis quod promisti, dicens, quia tanquam mortuus degas in hoc mundo, si nihil turbulentum respondeas eis, qui tibi injurias irrogant; sicut nec illi de monumentis mortui, in quos multas injurias et convicia dixisti, et nihil tibi penitus responderunt. Ideoque oportet ut fortiter custodiamus virtutem humilitatis ac patientiæ, quatenus possimus ad cœlestia præmia et ad æternæ vitæ gloriam pervenire, sicut dicit in Apocalypsi Dominus: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam (*Apoc. iii*).

Sanctus abbas Macarius commonebat sæpe discipulos suos, et docebat eos, dicens: ² Mementote semper quia ante conspectum Domini omnipotentis

¹ Deest Heraclidi.

conversamini, qui prospicit omnium hominum cogitationes, et singulorum corda scrutatur. Quod etiam et sanctæ Scripturæ testantur, et Apostolus docet, et dicit: Vivus est enim sermo Dei et efficax, et acutior omni gladio ancipiti, et pertinens usque ad animæ divisionem ac spiritus, compagum quoque et medullarum, discretor cogitationum et intentionum cordis; et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus (*Hebr. iv*). Ideoque si nos, fratres, pulsaverit delectatio carnis, et concupiscentia fornicationis, festinemus repellere et abjicere de corde nostro sordidissimam et pessimam cogitationem, invocantes intentissime adiutorium Domini nostri Jesu Christi in orationibus ac jejuniis, ut virtute potentiae suæ eripiat nos, et protegat, et conterat Satanam sub pedibus nostris. Oportet ergo ut etiam nosmetipsos prænitendo et a peccatis abstinendo corripamus, dicamusque ad animam nostram: Quoniam delectatio quidem corporis, quæ te male oblectat, ad modicum tempus est; nam tormenta et cruciatus animæ et corporis in igne æterno gehennæ in perpetuas permanent poenas. Illud etiam admonentes animam nostram, dicamus: Si erubescis homines similes tui peccatores, ne videant te peccantem, quare non magis revereri et timere debes maiestatem Dei omnipotentis, qui omnium secreta cordium considerat, sicut et Apostolus ait: Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus (*Hebr. iv*). Talibus ergo cogitationibus si increpamus nosmetipsos, continuo timor Domini venit in corde nostro, et in amorem castitatis confirmatur anima nostra, etiam et ad omnia præcepta Domini facienda incitatur, adjuvante nos gratia Domini nostri Jesu Christi, qui servientibus sibi in sanctitate et castitate promisit cælestia et æterna donare in illa gloria futuri sæculi vita, cum angelis sanctis in perpetui luminis splendore semper gaudere.

CAPUT X.

Vita et conversatio alterius Macarii, videlicet Alexandrini presbyteri, et Marci monachi.

Alium autem Macarium contemplatus sum Alexandrinum presbyterum (*Heraclid., cap. 6*), in loco qui dicitur Cellia, in quibus Cellis habitavi ego annis novem, in quibus et tribus annis post me supervixit. Et quædam vidi apud eum, quædam autem audivi, quædam et ab aliis didici. Erat autem observatio ejus hæc: quia si quid audivit alicubi, modis omnibus hoc apprehendere festinabat. Audiens ergo a quodam quia Tabenensiotæ monachi per omnem quadragesimam absque igne cibum sumunt, statuit septem annis quod per ignem transit non manducare, nisi olera cruda, et si quando inveniebatur, legumen infusum, nihil aliud gustans. Complens autem hoc, pro nibilo duxit hujusmodi usum.

Audivit iterum de alio quodam, quia libram panis comederet; frangens sibi buccellatim, et condens in lagenam misit: decrevitque tantum comedere, quantum posset manus afferre per os lagenæ. Et si-

cut referebat ipse, quia gaudens quidem approbationem amplius de fragmento panis, sed non permittebar eximere, pro eo quod angustius esset foramen lagenæ; usque enim ad tres annos hanc habuit abstinentiam, quatuor aut quinque uncias comedens, tantumdem et aquam bibens. 992 Nam unum sextarium olei totum annum expendebat.

Iterum alia ejus observatio talis fuit: Decrevit superare somnum, et, sicut referebat, non intravit sub tectum usque ad viginti dies, ut vinceret somnum. Ita nimio quidem æstu urebatur per diem, per noctem autem constringebatur frigore, et (ut dicebat) nisi velocius ingressus sub tectum fuisset, somnumque cepissem, ita mihi exsiccato u fuisset cerebrum, ut pene exsiccum paterer mentis. Quanto ergo me, inquit, vici, tanto ad naturæ necessarium requirentis somnum cessavi.

Iste aliquando tentatus est passione fornicationis, et condemnavit semetipsum in paludem Scythiensem, quæ est in solitudine, sedere nudum mensibus sex, ubi sunt calices sicut nebulæ (5); quæque etiam agrestium porcorum perforant pellem. Ita ergo perforatus est totus, et strumas fecit, ut putarent aliqui, quia elephantiosus esset factus. Veniens ergo post sex menses in cellam suam, de voce cognitus est quia ipse erat Macarius.

Desideravit aliquando ipse in hortum sepulturae Jannæ et Mambre ingredi, sicut nobis retulit. Ipse autem hortus sepulturae factus est a magis, qui potentes erant quondam apud Pharaonem. De quadris ergo lapidibus construxerunt opus, et sibi utriusque sepulcrum fecerunt, et multum aurum recondentes, plantaverunt etiam arbores; humectus est enim locus, in quo et puteum fecerunt. Quia ergo viam ignorabat, arbitrium quoddam sequebatur stellarum, sicut in maris pelago navigantes observare solent. Ita in solitudinem ingrediebatur, accipiens ligaturam calamorum per unumquodque milliariam indicii gratia sigebat, ut semitam adinveniret unde reverteretur. Perambulans ergo diebus novem, pervenit ad locum. Dæmon autem qui semper dimicatoribus Christi resistere solet, colligens omnes calamos, quos pro indicio sibi posuerat a milliario horti illius sepulcri, dum ipse requiesceret, ad caput ipsius posuit. Surgens igitur reperit calamos. Et hoc factum est, Deo permittente, ad ejus probationem, ut non in calamis speraret, sed in columna nobis quæ præcedebat filios Israel quadraginta annis in solitudine. Dicebat autem quia castra dæmonum obviassent ei egredientium de illo horto, clamantium, inquit, quasi corvi contra faciem meam, et dicentium: Quid vis, Macari? quid vis, monache? quid venisti in locum nostrum? Non potes manere hic. Dixi ergo eis ego: Quia oportet me ingredi et videre. Ingrediente autem eo in hortum, occurrit in Satanas cum gladio evaginato comminans ei. Contra quem sanctus Macarius hoc dedit responsum: Tu venis ad me cum gladio, ego autem occurro tibi in nomine Domini sabaoth Dei Israel. Ingrediens ergo

invenit situlam æream dependentem, et catenam ferream super puteum, jam de multis temporibus resolutam, et fructus malorum granatorum, nihil intus habentium, propterea quod aruissent a nimio solis ardore; abominationes etiam idolorum quam plurimas aureas. Ita ergo revertens, venit post dies viginti. Deficiente ergo ei aqua quam portabat et pane, in multam angustiam devenit. Et cum jam deficeret, apparuit ei puella, stans (sicut referebat) mundissimo linteo amicta, et habens hydriam stillantem aquæ, quam dicebat longe a se quasi stadium unum. Et usque dies tres ambulans, et videns eam cum hydria stantem, appropinquare non valebat, sicut somnians; spe autem videndi expectando confortabatur. Postea apparuit ei multitudo bubularum, ex quibus una quæ habebat vitulum stetit; sunt enim multæ in illis locis, et, sicut ipse dicebat, decurrebat ei de uberibus lac. Et facta est vox desuper, dicens: Macarii, accede ad bubulam, et suges. Supposuit ergo se ei, et lactatus resumpsit vires. Venitque bubula illa usque ad cellam ejus lactans eum, et vitulum suum non suscipiens.

Reversus ergo ad fratres cum indicasset de oportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, ut pergerent illuc cum eo ¹. Sed ubi sancti Patres aenserunt animos juvenum concitatos ad pergendum, represserunt eos salubri consilio, dicentes: Locus iste si vere, ut dicitur, a Janne et Mambre constitutus est, non aliud de eo credendum est, nisi quod diaboli opere ad deceptionem nostram forsitan præparatus sit. Si enim deliciosus est et abundans, quam requiem sperabimus in futuro sæculo, si hic deliciis fruimur? Hæc atque alia dicentes, juvenum animos represserunt. Licet enim diversorum pomorum amœnus easet locus, et abundans omnibus necessariis, sed non posse dicebat adduci illuc plures fratres, ne forte venientes per eremum a dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebat esse dæmones, quorum fremitus et calliditates ferre multitudo fratum insueta non posset.

Quodam tempore idem sanctus Macarius puteum fodiebat, et in proximo fruteti silvæ ab aspide percussus est (*Heraclid., cap. 6*). Qui mortiferum animal a faucibus apprehendens, manibus utrisque scindens, dixit ei: Non permittente Deo, quare usurpasti venire?

Habebat autem diversas cellulas, unam in monte Nitriæ, aliam in solitudine interiori Scythi, et aliam in loco qui dicitur Cellia: et quædam absque fenestris sunt, in quibus dicebatur sedere in quadragesima; alia angusta erat, in qua jacens extendere pedes non poterat; alia autem latior erat, in qua suscipiebat venientes ad se. Hic vero, donante gratia Christi, tantam multitudinem vexatorum a dæmonibus curavit, ut omnes mirarentur, et glorificarent virtutem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui per eum operabatur magna.

Cum autem non ibidem essemus, oblata est ei

¹ Deest Heraclidi.

A virgo quædam de Thessa.on.ca veniens, quæ multis annis in paralysi laborabat. Hanc itaque usque ad viginti dies oleo sancto perungens, et orationibus pro ea insistens, sanam remisit ad propriam civitatem. Quæ postquam pervenit ad domum suam, multas oblationes direxit per diversa sancta monasteria.

Hic itaque Macarius audiens, quia magnam conversationem et regulam disciplinæ Tabenensiotæ monachi haberent, mutato habitu, accipiensque indumenta rustici, per dies quindecim ascendit in Thebaidam per solitudinem. Et ingressus monasterium Tabenensiotarum quærebat abbatem, ut ejus præsentaretur aspectibus, virum sanctum, Pachomium nomine, probatissimum famulum Christi, gratiam prophetiæ habentem, cui occultatus est nutu Dei adventus Macarii. Repræsentatus ergo, dixit ei: Deprecor te, domine sancte Pater, suscipe me in monasterium tuum, ut efficiar monachus. Dixit ei Pachomius: Jam senectute **363** provecutus, abstinentiam non vales sustinere, fratres enim continentissimi sunt, et non ferens eorum laborem, scandalum passus, et regredieris detrahendo eis. Et non suscepit eum, nec prima nec secunda die, usque ad dies septem. Cum ergo perseveraret etiam jejunus permanens, post hæc dixit ei: Suscipe me, abba, et si non jejunavero sicut et alii fratres, operatusque non fuero sicut et illi, tunc jube me jactari foras. Hæc audiens abbas, jussit fratribus ut susciperent eum. Est autem congregatio per singula monasteria mille quadringenti viri. Multorum enim monasteriorum beatus Pachomius Pater erat, et multa millia monachorum congregatio erat, etiam et usque nunc sunt Christi gratia largiente. Ingressus est ergo in monasterium. Transacto autem pauco tempore, supervenit quadragesima, et vidit singulos quosque addentes jejuniis abstinentiæ. Quidam enim eorum post duos dies reficiebant, alii autem post quinque dies capiebant cibum, alii vero per totam noctem vigilantes orationibus insistebant, per diem autem opera manuum exercebant. Hic vero sanctus Macarius stabat in angulo, tam diebus quam noctibus non discedens quoquam, usquequo dies quadraginta completerentur. Advenit et Pascha; neque tunc panem gustavit, neque aliud quoque pulmentum, nisi folia tantum de caulibus, et hæc semel in septimana die Dominica sumebat. Nec discedebat de angulo illo, ubi elegerat stare, nisi tantum corporalis necessitatis causa, et statim festinanter revertebatur, et claudebat ostium super se, et nihil penitus loquebatur, sed in silentio tantum labia ejus movebantur. Et non cessabat continue et sine cessatione in corde suo eloquia Domini divinamque Scripturæ commemorationem meditari et opera manuum incessanter exercere multe amplius quam alii fratres. Hæc fratres videntes, pene omnes scandalizati sunt; murmurantesque dixerunt præposito monasterii: Unde nobis hunc adduxisti, tanquam sine carne degentem ad condemnationem

nostram? Projice eum, cognosce, quia valde scandalizantur fratres in eo. Ille audiens præpositus monasterii, admirans tam districtam conversationem ejus, oravit Dominum, dicens: Manifesta mihi peccatori servo tuo, Domine, quid agere debeam. Et revelatum est ei, quod ipse esset Macarius. Eduxit autem eum foras in oratorium, ubi altare positum erat, et amplectens osculatus est eum, et dixit ei: Vere vir beatus es, sancte Macari, et laetisti nos. Olim enim ex multo tempore desiderabamus videre sanctitatem tuam; et gratias agimus Domino nostro Jesu Christo, quia in spiritualibus bonis, maximeque in virtutibus abstinentiæ erudisti nos et parvulos nostros non alta sapere in conversatione sua. Revertere ergo ad locum tuum, non enim parum ædificasti nos, beatissime Pater, et ora inde salubriter pro nobis.

Quodam tempore visitationis atque ædificationis gratia perrexi ego ad eum, et inveni ante ostium atrii ejus jacentem quemdam presbyterum toto corpore ulceribus plenum, capitis autem ejus etiam ipsa ossa computruerunt, qui ideo advenerat, ut orationibus ejus sanitatem reciperet. Sed sanctus Macarius non suscipiebat eum: ego autem prostravi me in terram ad pedes ejus, et deprecabar ut susciperet eum. Respondensque vir beatus, dixit mihi: Indignus est ut sanitatem recipiat, sed magis increpa eum, et suade ei, ut non audeat accedere ad sacrosanctum altare Domini, et offerre sacrificium Domino, quia fornicando offeri; propter hoc castigatur. Suade ergo ei ut respiscat et condignam agat poenitentiam, ut misericordiam a Domino mereatur accipere. Itaque ego egressus ad illum infirmum, dixi ei omnia. Et ille terribiliter conturbatus, intremuit, juravitque quia in exitum vite sue non usurparet ad altare Domini accedere. Post hæc præcepit ut ingrederetur, suscepitque eum, et dixit ei: Credis quia Deus est quem nihil latet? Respondit: Etiam, domine. Dixit ei: Nunquid potuisti illudere aut latere Deum? Respondit: Non. Ait ergo: Si ergo cognoscis tanti criminis peccatum tuum, et Dei castigationem intelligis, pro qua causa tanti mali plaga in corpore tuo est, ideoque percussus es; cessa a malis tuis, et corrige de cætero, et confitere semper cum lacrymis poenitentiae, et intimo cordis dolore in conspectu Domini peccatum tuum, ut in die judicii possis aliquam misericordiam ac pietatem Domini invenire. Dedit ergo sacramentum se nunquam peccare, neque ad sacrosanctum altare accedere, nec oblationem consecrare; sed sicut laici sortem habere. Itaque post hæc imposuit ei manum, et oravit pro eo ad Dominum, et in paucis diebus sanus factus est, capillique capitis ejus creverunt, et abiit sanus.

Ipsis diebus oblatus est ei juvenis qui vexabatur ab immundo spiritu, et imposuit manum super caput ejus, et aliam super pectus ejus, et tandiu super eum oravit, usquequo in aera suspendit eum ille immundus spiritus: inflatus autem totus intumuit puer sicut uter, ita ut ex omnibus membris aquam funderet, et

A subito clamans attenuatus est, ac redditus mensura suæ. Tradidit ergo eum patri suo sanum, ungens eum oleo sancto, præcepitque ut per quadraginta dies, neque carnem ederet, neque vinum sumeret, et ita sanus redditus est.

Referebat autem nobis idem sanctus vir Macarius, admonens ut caveamus, inquit, multiformes insidias dæmonum, quia quodam tempore nimis ei molestæ fuerunt cogitationes vanæ gloriæ, scilicet ut quacunque modo ejicerent eum de cella ejus, et de secreta eremi conversatione, suggerentes ei, ut ædificationis gratia ad remedium et sanitates hominum Romam pergeret pro salute animarum multarum; inerat enim ei gratia Domini contra immundos spiritus. Et cum diutius insisterent ei hujusmodi cogitationes, et nec oranti ei cessarent, jactavit se pronus in terram, et extendit pedes suos a foris linen ostii cellulæ suæ clamans et dicens: Trahite, dæmones, trahite, ego enim pedibus meis non vado; sed si potestis, me hinc abducite: ego quippe testor Deum quod hic jaceo ad vesperam. Sic ergo jacuit usque ad vesperam. Postmodum surrexit ad consuetum opus Domini.

Referebat autem nobis de quodam fratre Marco, monacho nimis abstinentissimo; sanctus enim Macarius presbyter erat. Dicebat autem: Quia notavi mihi tempora, quando traditur sacrosancta communio. Ego nunquam dedi communionem Marco monacho, sed angelus dabat ei de altari; solum autem articulum manuum dantis videbam. Marcus autem juvenis erat, et Novum Vetusque Testamentum sacra Scripturæ memoriter observaverat. Mansuetus ultra modum, castus super omnes. Cum autem esset in ultima senectute sanctus Macarius, perrexi ad eum, et inveni ostium cellulæ ejus clausum. Stans autem ad ostium, auscultabam quid diceret, vel cum quo loqueretur; audiebam enim eum loquentem. Putavi autem quod aliquis cum ipso esset cum quo loqueretur. Ipse enim cum centesimum ageret annum siquidem jam et dentes amiserat. Igitur cum esset solus, sibi ipsi litigabat, et quasi corpori suo dicebat: Quid vis o tu qui male senuisti? ecce jam et oleum accepisti et vinum: de cætero quid vis jam, decrepite senum? remetipsum increpans etiam ut et diabolus confunderetur.

D Referebat nobis vir summæ sanctitatis Paphnutius discipulus ejus, quoniam quadam die lææna accipiens catulum suum cæcum, obtulit sancto Macario, et capite pulsans atrii ejus ostium aperuit, et ingressa sedente sancto viro projecit catulum ad pedes. Ipse autem accipiens eum, exspuit in oculos ejus, et oravit, statim aperti sunt oculi ejus, et aspexit. Et laetavit eum lææna, levavitque eum, et abiit. Altera die pellem ovinam grandem attulit ei lææna. Sanctus vero pellem videns, dicebat lææna: Unde tibi hoc, nisi quia comedisti cujusdam ovem, forsitan et pauperis? Quod ergo de injustitia est non accipio a te. Illa vero inclinans caput suum in pavimento, de recabatur eum, et ad pedes sancti deposuit pel-

lem. Ipse vero dicebat ei : Dixi tibi quia non accipiam illam, nisi mihi promiseris ut nunquam amodo contristes pauperes, devorando quadrupedia eorum. Illa vero quasi consentiens nutu capitis sui, quasi promittebat : tunc suscepit pellem ab ea. Et quid mirabile est, fratres, si Dominus creator omnium, qui leones Danieli prophetæ mansuefecit, ipse etiam et Macario lænam fecit esse mansuetam ?

Dicebat autem quia ex quo baptizatus est, non est locutus otiosum sermonem : sexagesimum habebat annum, ex quo erat baptizatus. Erat autem statura brevis, super labium tantummodo pilos habens et in summitate menti. Ex nimia enim abstinentia pili barbæ ejus rari nati sunt. Huic aliquando confessus sum : Quid faciam, abba, quia cogitationes acedias tribulant me, dicentes : Quia nihil agis, egrèdere de hac solitudine ? Ipse autem dixit mihi : Dic eis, Quia propter Christum hic sedeo, et parietes istos custodio. Hæc pauca ex multis ejus mirificis indicavi gestis.

CAPUT XI.

De beato Joanne abbate.

Dicebant sancti Patres de sancto Joanne, qui cognominabatur Colob¹, quia cum de messis opere reverteretur valde fatigatus, representabat se sanctis senioribus, factaque cum eis oratione, statim pergebat ad cellam suam, et per multa tempora in silentio vacabat orationibus et lectionibus ac meditationi Scripturarum sanctarum, et opera manuum quotidie exercens, nullum ad se permittebat venire. Dicebat etiam : Quoniam per occasionem in messis opere dispersigitur, et pervagationem patitur mentis intentio, et ideo diversis cogitationibus obligatur. Addebat autem sibi magis abstinentiam, dicens : Quia propter laborem messis in diebus illis quotidie panem in saturitate edebam. Nunc autem quoniam in cella mea quiesco, oportet me abstinentiam et vigiliam addere, ut compensetur et reparetur quod in illis diebus intermissum est.

Quidam ex fratribus interrogaverunt hunc ipsum beatum Joannem de causa abstinentiæ. Et respondit eis, dicens : Quia Daniel propheta dixit : Panem in concupiscentia non comedi (*Dan. x*). Dicebat etiam monendo fratres : Considerate, dilectissimi, quoniam nihil fortius est in bestiis leone, et tamen propter ventrem suum cadit in laqueum, et illa feralis et magna fortitudo ejus humiliatur. Tali etiam exemplo ipse lætus Joannes instruebat fratres, dicens : Si voluerit imperator aliquam adversariorum obtinere civitatem, prius escam eorum et potum interdicit, et ita necessitate contriti humiliantur, et imperio ejus subjiuntur. Similiter quoque passiones ac vitia corporis nostri, si fame jejuniorum ac labore macerentur vigiliarum, tunc etiam adversariorum nostrorum, videlicet dæmonum, virtus humiliatur, quam per corporis nostri fortitudinem contra nos impie solent exercere.

¹ Deest Heraclidi.

CAPUT XII.

De Marciano famulo Christi.

Sed et de famulo Christi Marciano simile exemplum referemus². Soror ejus cum filio suo abiit ad eum in monasterium, ut post multa tempora visitaret eum. Ipse autem sororem suam accipere non acquievit, nec videre; filium autem ejus suscepit. Qui intente deprecabantur eum et petebant ut suscipere tunicam et pallium quæ detulissent ei. Sed noluit penitus suscipere, dicens : Ab infantia mea usque in hanc horam Dominus meus me gubernavit, etiam usque in finem exitus mei ipse mihi præbebit omnia quæ necessaria sunt; non enim expedit hæc in carnalibus parentibus, expectare aut suscipere. Ille autem prostravit se ad pedes ejus, dicens : Non tanquam parenti, sed tanquam servo Dei et monacho hæc offerimus. Respondens autem beatus abbas Marcianus, dixit : Per quot monasteria venistis de itinere ad nos ? Qui respondens, dixit ei : Plurima monasteria transivimus. Et quare, inquit, non dedistis ex his vestimentis eis, tanquam servis Dei et monachis ? Ipse vero respondens, dixit : Quia nulli aliquid dedimus. Ait ergo ad eum beatus Marcianus : Ecce manifestum est, quia non servo Dei et monacho, sed tanquam parenti et propinquo vestro hæc ad me detulisti. Noluit ergo suscipere. Orationem autem pro eis intentissime faciens, pro salute animarum eorum Dominum deprecatus est, et dimisit eos. Præcepitque eis ut ulterius nunquam venirent ad eum.

CAPUT XIII.

De Virgine quadam solo nomine.

Non autem prætermittam narrare etiam et de his qui contemptibiliter conversantur, ad laudem scilicet eorum qui vitam emendant, et ad admonitionem legentium. Virgo quædam fuit in Alexandria (*Heraclid., cap. 2*), schemate quidem indumenti humilis, proposito autem mentis elata, dives in pecuniis nimis, nunquam autem procedens, et neque peregrino, aut virginibus, seu ecclesiæ vel pauperibus nummum aliquando porrexit. Hæc multis monitis Patrum non abjecit silvam divitiarum. Erat autem ei et genus non minimum, in quibus adoptavit sibi filiam germanæ suæ, cui nocte et die promittebat substantiam suam. A cœlesti enim desiderio mentem alienatam gerebat. Species enim et in hoc errore diaboli est, sub occasione amoris propriæ generationis in avaritia laborare. Quia 995 autem illi non pertinet propter genus, qui fratricidia et patricidia docet, manifestum est. Sed si videatur parentum sollicitudinem ignorare, non rectæ mentis motu hoc facit, sed ut animam injuste facientis in avaritiæ laqueum obliget, sciens sententiam quia injusti et avari regnum Dei non hæreditabunt (*1 Cor. vi*). Potest autem quisquis prudenter et rationabiliter, nec suam contemnere animam, et parentibus suis maxime si debent (6) et egentiores sunt, consolationem præstare. Quando autem quis animam suam despiciendo conferendo suæ progeniei, subjacet legi, quia in vano de anima sua

² Deest Heraclidi, Theodoretus, Philoth., cap. 3,

rogitat. Cantat autem sanctus psalmista David de A
eis qui pro anima sua solliciti sunt in timore : Quis
ascendet in montem Domini, id est, quia difficile,
aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens mani-
bus et mundo corde, qui non accepit in vano ani-
mam suam (Psal. xliii). Isti autem in vano eam ac-
cipiunt, putantes eam cum corpore dissolvi, dum vir-
tutes negligunt.

Hanc ergo virginem, ut ita dicam, volens flexam
domare ad revelationem avaritiæ sanctissimus Ma-
carius presbyter et præpositus pauperum leproso-
rum, composuit et invenit artem hujusmodi; fuerat
enim a juventute sua cambiarius, quod dicunt gem-
mas distrahere; qui abiit et dixit ei : Lapidem pre-
tiosi smaragdi et hyacinthi incurrerunt mihi, et sive
inventi sint, sive furtivi dicere non possum; pre-
tiosi autem sunt nimis, ita ut non possint æstimari
quam præclari habeantur. Vendit autem qui habet
eos quingentis solidis. Si placet tibi eos tollere, de
uno lapide potes accipere quingentos solidos; alios
autem in ornamento neptis tuæ præparabis. Virgo
autem intentissime audiens delectata est, et cadens
ad pedes ejus, dixit : Per sanctitatem tuam ne quis
alius eos comparet. Invitavit ergo eam presbyter,
dicens : Veni usque ad cellam meam, et vide eos.
Quæ non acquievit, sed adorans eum, dedit quin-
gentos solidos, dicens : Quomodo vis tolle eos, ego
enim causam non habeo. Ipse autem accipiens ero-
gavit pauperibus. Tempore autem transacto, eo quod
magnæ opinionis ac reverentiæ erat vir in tota
Alexandria amator Dei, et multum misericors (per-
venerat enim usque ad centum annorum ejus senecta;
cum quo etiam et nos commorati sumus), reverebatur
eum commonere supradicta virgo.

Ad ultimum inveniens eum in ecclesia, dixit : Ro-
go te, demine, quid jubes propter lapides illos pro
quibus dedimus quingentos solidos? Qui respondit,
dicens ei : Ex tunc quo dedisti mihi aurum, tradidi
illud in pretium gemmarum, et si vis venire et vi-
dere in hospitio ubi sunt, veni et vide; ibi enim ja-
cent. Et si tibi placuerint, bene; sin vero, tolle quod
tuum est, et vade. Quæ promptissime perrexit ad
cellam ejus. Erat autem hospitium pauperum, in quo
leprosi jacebant. In inferioribus quidem habebat mu-
lieres, in superioribus vero viros. Adducens ergo D
eam, inducit eam in januam, et dicit ei : Quos vis
videre prius, hyacinthos aut smaragdos? Dicit ei :
Quos ipse vis, domine. Et ait : Ecce isti sunt hya-
cinthi. Iterum autem ipse deposuit eam in inferiora,
et ostendens ei mulieres, dixit : Ecce smaragdi : si
tibi placent, bene; sin autem, recipe quod tuum est.
Itaque verecundiam passa, egressa est. Et abiens ex
multa tristitia, quia non secundum Deum fecerat
rem, infirmata est. Post hæc etiam gratias egit pres-
bytero. Puella autem de qua sollicita erat, post nu-
ptias sine filiis, defuncta est.

¹ Deest Heraclidi.

CAPUT XIV.

Vita et conversatio Moysi quondam latronis.

Quidam Moyses nomine (Heraclid., cap. 7), Æ-
thiops genere, servus cujusdam fuit curialis, quem
propter multam perversitatem et furta et latrocinia
projecit dominus ejus. Dicebatur enim quia usque ad
homicidia pervenisset. Compellor enim dicere mala
ejus, ut ostendam virtutem patientiæ ejus.

Dicebatur ergo quia dux latronum erat, sicut ex
ipsis operibus ejus ostenditur in furtis et latrocinis.
Denique cuidam pastori malitiam retineas, subito
voluit in nocte irruere et interficere eum : perquisivit
autem loca ubi caulas haberet ovium; indicatumque
est ei, quia trans Nilum esset, irrigato flumine, et
tenere in latum milliario. Ille mordicus tenens gla-
dium in ore, tunicam imposuit super caput suam, et
transnavavit fluvium. Dum ergo ille nataret, ita stu-
duit pastor ille se occultare et lateere. Nam ille utpote
latro quatuor arietes occidit, et ligans eos, trahens-
que per flumen iterum renatavit. Et egressus de flu-
mine excoriavit eos, et comedens optima quæque
carnium, reliqua in vina distraxit, bibitque decem
et octo calices. Statimque quinquaginta miliaria iti-
nere sub die fecit, et pervenit ad locum ubi erant
socii ejus. Iste ergo talis ac tantus in tantis malis
conversatus est.

Quodam tempore a quodam viro religioso audiens
verbum Dei ¹, et in die iudicii futuram examinatio-
nem inter justos et peccatores, inter criminosos et
sanctos, ac etiam inter amaras gehennæ et ignis
æterni pœnas, et cruciatus sine fine in tenebris ex-
terioribus, quæ præparata sunt iniquis et peccatori-
bus; item audiens æternam gloriam, et æternos ho-
nores, et requiem in regno colorum inter angelos
sanctos quæ præparavit Deus sanctis et justis, ser-
vientibus sibi; compunctus corde cœpit amarissime
fieri cum gemitu et ejulatu. Ingressusque monaste-
rium, dedit se in pœnitentiam, et cruciabat semet-
ipsum in multis lacrymis, indulgentiam et veniam
peccatorum suorum de pietate et misericordia a Do-
mino postulando, et ita permansit in monasterio.

Quodam tempore in cellulam ejus latrones ingressi
sunt, ignorantes quis esset (Heraclid., cap. 7). Erant
autem quatuor : quos ligavit simul sicut zabernam
(7) de paleis, et imposuit eos sibi in dorsum, et de-
tulit eos ad ecclesiam fratrum, dicens : Quia jam
mihi non expedit nocere aliquem, quod jubetis de
istis disponite. Tunc illi latrones cognoverunt quod
ipse esset Moyses qui fuerat sceleratissimus inter la-
trones, et compuncti sunt corde, glorificantem Deum,
qui non repellit peccatores, sed suscipit pœnitentes,
ut salventur in æterna salute. Et hæc dicentes, ut
dixi, compuncti sunt corde, et dederunt se in pœni-
tentiam, abrenuntiantes omnibus malis actibus et
concupiscentiis, carnalibusque desideriis.

Huic Moysi institerunt dæmones, secundum consue-

rudinem ejus antiquam luxuriam fornicationis ingerentes ei. Qui tam valide tentatus est, sicut ipse referebat, ut paulominus de proposito excideret suo. Itaque ex hoc validius abstinebat, et vigiliis amplius addebat sibi, et opera manuum propensius exercebat, tabefaciens corpus suum. Denique proposuit sibi se non dormire jacentem in mattula, sed per totam noctem stando in cella orabat, et psalmodiam explebat. Nam parietibus **996** se reclinans, parum quid somni capiebat. Iterum posuit sibi observantiam aliam. Egrediebatur noctibus, et ibat per cellas seniorum, et tollebat hydrias eorum, in quibus illi sibi hauriebant, et portabat illis aquam; in longinquo enim habebant aquam, et quidam duo miliaria, alii autem etiam et quinque millia. Quadam vero nocte non sufferens dæmon ferventem ejus fidel conversationem, inclinato eo in puteum dum hauriret aquam, percussit eum in renes de retro, et reliquit eum; denique de nimio dolore obmutuit, et remansit velut mortuus. Alia die veniens quidam haurire aquam, invenit eum jacentem, et nuntiavit beato Isidoro presbytero Scythii, qui misit; et leverunt eum, et detulerunt ad ecclesiam, et prope per annum ita infirmatus est, ut vix resumeret vires suas. Dixit autem ei Isidorus presbyter: Quiesce, Moyses, et noli indiscrete præsumere, sed magis cum discretione tam abstinentiam quam vigiliis et opera manuum exerce. Respondens autem Moyses ait: Non quiescam, beatissime Pater, usquequo quiescant, adjuvante me gratia Domini, immundissimæ cogitationes et somnia, quæ immittunt nequissimi dæmones, sicut scriptum est: Persequar inimicos meos, comprehendam illos, et non convertar, nec quiescam donec deficiant (*Psal. xvii*). Videns autem beatissimus Isidorus fixam in Domino fidel ejus constantiam, surrexit et expandit manus ad orationem, dixitque ei: In nomine Domini nostri Jesu Christi, donante gratia ejus, ex hodierna die jam quieverunt somnia quæ inquietare te solebant. Igitur glorificans et gratias agens Salvatori Domino, reversus est ad cellulam suam. Post aliquod autem temporis interrogavit eum Isidorus presbyter de molestia cogitationum carnalium. Et ille respondens dixit: Protegente me Christo Domino, et orationibus tuis, nihil tale patior. Huic ergo Deus donavit gratiam, ad effugandos ex obsessis corporibus dæmones, ita ut muscas non magis timeamus quam ille dæmones. Hæc conversatio Moysi Æthiops, qui etiam ipse erat inter magnos annumeratus Patres. Defunctus est autem annorum septuaginta quinque. Reliquit vero discipulos, monachos septuaginta.

CAPUT XV.

Vita Evagrii.

Beati Evagrii ¹ vere Deo digni diaconi, et eruditissimi in divina scientia viri (*Heract., cap. 25*), non est justum silere vitam, sed oportet hanc scripturæ mandare ad utilitatem legentium, et gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi. Quam etiam paulo latius

¹ Evagrius Origenista fuit.

A exponere debemus, quomodo conversationem suam, auxiliante gratia Christi, dignam Deo exhibuit. Defunctus est autem cum esset in solitudine annorum quinquaginta quatuor. Hic ergo lector ordinatus est a sancto Basilio episcopo. Vidensque irreprehensibilem ejus conversationem beatissimum et admodum clarum in doctrina Christi Gregorius Nazianzenus episcopus, provexit eum ad diaconatus officium. Exinde in magna synodo Constantinopolitana conjunctus est beato Nectario, ejusdem civitatis episcopo. Cum esset ergo instructissimus in divinis Scripturis, contra omnes hæreses florebat, in magna civitate, etiam eloquio potentissimo, ut ex hoc nimis ab omni civitate cum honore et dilectione haberetur. Unde fascinatio nugacitatis diabolicæ, quæ insectatur obscurare bona, immisit in corde ejus cogitationes desiderii carnalis concupiscentiæ muliebris. Denique, sicut postmodum nobis ipse referebat, adamavit eum mulier, quæ erat magnifici cujusdam de primatibus palatii viri uxor. Evagrius autem timens Deum, et verens propriam conscientiam, ac præ oculis ponens magnitudinem confusionis, maximeque in gaudentes hæreticos, orabat Dominum, deprecans Salvatorem Christum, ut impediretur tam rabida mulieris contra se instantia. Nam ipse quidem volebat recedere, sed non valebat, colligationibus obsequiorum ejus detentus. Postquam autem multis precibus exoravit Dominum ut liberaret eum a peccato maximo, quod opere pene perpetrabatur, affuit ei angelica visitatio in schemate præfectiani (8), et sapiens eum perduxit ad prætorium præfecti, et misit eum in custodiam carceris, ferreisque catenis cervicem et manus ejus colligavit. Sed pro qua causa hoc pateretur, non dicebat ei.

Ipse autem in conscientia sua noverat qua de causa hæc sustineret. Arbitrabatur enim quod vir illius matronæ interpellasset accusans eum. Cum autem vehementer angeretur, audiebat enim strepitum et voces aliorum qui diversis suppliciis torquebantur apud judicem pro criminalibus causis, et ideo permanebat valde territus, et contremiscens. Cum autem transfigurasset se angelus qui visionem concinnaverat, quasi in figuram ejus amici qui valde diligebat eum, dixit ei cum teneretur in vinculis inter quadraginta reorum personas: Quid hic teneris, domine diacone? Respondit Evagrius, dicens: In veritate tibi dico, non novi quapropter hic tenor; suspicior autem mihi est, quia vir ille magnificus ex præfectis interpellavit contra me judicem, irrationabili zelo percussus, et timeo ne forte pecuniis judex corruptus, tormentis me subiciat. Respondens, dixit ei: Si audis me amicum tuum, non expedit tibi in civitate hac conversari. Respondens autem Evagrius, dixit ei: Si Deus liberaverit me de angustia, et circumventionem hæc, et videris me in Constantinopoli, scito quia juste sustineo poenas. Ait ei: Affer Evangelium, et jura mihi in Evangelio, quia recedes de civitate hac, et sollicitus eris de salute animæ tuæ, et liberabo te de hac necessitate.

Detulit ergo Evangelium, et juravit, dicens: Quia

ma solum die ut vestimenta mea possim in navim mittere, remoror. Et sacramento dato, rediit de excessu quem perpe-sus in nocte fuerat. Et exurgens cogitavit apud se, quia licet in excessu fuit sacramentum, sed tamen juravi. Et mittens omnia quæ habebat in navim, venit Jerusalem. Suscepit autem eum beata Melania, quondam senatrix Romana, cujus filii et nepotes sunt primi in senatu, nunc autem famula Christi vera.

Iterum autem diabolus induravit cor ejus tanquam juvenis. Cœpit etiam ibi mutare vestes ejus, et in eloquio sermonis exaltabatur in gloria vana. Deus autem qui propter suam magnam misericordiam impedit occasiones perditionis nostræ, permisit ut nimietas febrium tabefaceret corpus ejus, et infirmitate longa laceraretur per sex menses.

Adhibentes enim ei medici diversa medicamina, nihil proficiebant. Tunc dixit ei sancta Melania: Non mihi placet, fili, tam longa infirmitas tua: dic ergo mihi quæ sunt in corde tuo, non enim est absque permissu Dei hæc infirmitas tua. **997** Et statim confessus est omnia quæ in animo ejus erant. Ait ei famula Dei: Promitte nunc coram Deo quia tenes promissionem solitariæ vitæ quam Domino spondisti, et licet peccatrix deprecor Dominum ut detur tibi tempus vitæ, quatenus adimplere possis quæ pro salute animæ tuæ statuisti. Ipse vero acquievit salutaribus monitis ejus, et in paucis diebus sanus factus, petijt et deprecatus est ut famula Dei pro se oraret. Ipsa enim vestimenta monachilis propositi induerat. Egressus autem, profectus est in montem Nitriæ qui est in Ægypto, in quo habitavit duos annos. Tertio autem anno ingressus est solitudinem, et ibi conversatus est quatuordecim annis in his quæ dicuntur Cellia. Comedebat autem libram panis in die, et in tres menses Italicum olei (9), nam nihil coctum sumebat in cibum, nec aliquid de pomis gustabat, vir certe ex multa opulentia et abundantia deliciarum veniens. Faciebat autem in die orationes centum, exceptis vigiliis nocturnis. Scribebat vero ut de opere manuum suarum sumeret cibum; pulchre enim scribebat libram manum (10). Intra paucos ergo annos lumen scientiæ, et veritatis, et divini scientiæ, et discretionis spirituum gratiam a Domino Christo percipere meruit. Quantos autem libros et expositiones de divinis Scripturis conscripsit, manifestum est omnibus, et maxime his qui præclara ejus opuscula admirantes, ad fidem Domini Salvatoris relicto errore conversi sunt. Nam et ad instructionem sanctæ monachorum conversationis multa ex divinis Scripturis, et nimis apta testimonia contra vitia et impugnationes immundorum dæmonum, continens ejus valde admirabilis et salutaris doctrina est.

Hunc aliquando graviter impugnabat fornicationis dæmon, sicut ipse referebat nobis, et per totam noctem tempore hiemis nudus stetit sub aere, ita ut congelarent omnes carnes ejus.

Alio iterum tempore impugnabat eum spiritus blasphemix, et per quadraginta dies ac noctes non

A intravit sub tectum, ita ut corpus ejus sicut irrationalis animalis rhinocerotis duceret (11).

Huic quodam tempore dæmones tres in die supervenerunt, de verbo fidei conquirentes. Et unus quidem dicebat se Arianum esse, alius Eunomianum, alter vero Apollinaristam. Et istos per divini Sæpientix gratiam, dum de testimoniis sanctarum Scripturarum concluderet, illi subito conturbati, et magnum strepitum facientes, phantasma schematis eorum dissolutum est, et nusquam comparuerunt. Frequenter autem a dæmonibus flagellatus est; sed divina gratia eum adjuvante, superabat malignitatem eorum.

Sextodecimo vero anno conversationis ejus, in quibus nihil coctum in cibo accipiebat necessitate corporis, propter infirmitatem stomachi coctum cibum accipere compulsus est. Panem quidem jam non contigit. Olera vero et ptisanas, ac legumen usque ad duos annos accipiens, ita defunctus est, communicans sacrosancta mysteria in ecclesia, in die Epiphaniæ Domini.

Referrebant autem nobis qui circa eum erant, et observabant eum, quia ante unum diem mortis suæ dixit: quia jam tertius annus est, ex quo non molestus a carnali concupiscentiæ: certe post tantam et talem vitam, et aridam abstinentiam, et labores, ac dolores, et orationes sine intermissione. Huic in monasterio degenti nuntiata est mors patris sui; qui dixit nuntianti sibi: Cessa blasphemare, meus enim pater immortalis est.

CAPUT XVI.

De Cronii presbyteri vita, et de Eulogii longanimitate.

Cronius presbyter ecclesiæ Nitriæ (*Heraclid., cap. 9*), retulit mihi dicens: Quia dum juvenis essem in monasterio nimiam patiebar acediam. Unde fugiens cœpi vagus per eremum ambulare, et perreui usque ad montem ubi sanctus Antonius degebat, id est, inter medium Babylonix et Heraclix in vastissima solitudine, quæ ducit ad mare Rubrum. Veniens ergo in monasterium secus flumen, quod dicitur Pisper (12), ubi ejus sedebant discipuli Amatus et Macarius, qui et sepelierunt eum, exspectavi dies quinque, ut viderem sanctum Antonium. Dicebant enim eum venturum ad illud monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando autem post viginti dies, quemadmodum ei Dominus revelasset pro utilitate advenientium in monasterium.

Quam plurimi ergo eramus congregati fratres, diversas habentes necessitates, in quibus et Eulogius quidam Alexandrinus, et alius leprosus, qui simul aderant pro tali causa (*Pasch., c. 19, num. 3*). Hic Eulogius scholasticus erat, et eruditus vir; qui amore divino compunctus, abrenuntiavit turbis urbium, omnemque substantiam suam distraxit et erogavit pauperibus, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi (*Psal. cxl*); et in Evangelio dicente Domino: Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur (*Math. v*). Itaque

paucos denarios in usus proprios reservavit, cogitans apud semetipsum: Quia operari propriis manibus non valeo, nec in monasterii congregationem ingredi possum. Invenit ergo quemdam in platea jacentem leprosum, qui nec manus habebat nec pedes, cuius tantummodo lingua vigeat. Stans autem Eulogius prope eum oravit Dominum, et posuit quasi pactum cum Domino, dicens: Domine, in nomine tuo levabo hunc leprosum in domum meam, et ministrabo ei, et repausabo eum usque ad mortem, ut propter hunc et ego inveniam misericordiam tuam. Dona ergo mihi, Christe Domine, patientiam ad huius obsequium. Et accedens ad leprosum, dixit ei: Si vis, Pater, suscipio te in domum meam, et repausabo te. At ille respondens dixit: Si digneris facere, gratias ago. Ad luxit ergo asinum, et levavit eum, et duxit in domum suam, et adhibebat ei curam diligentem.

Ita per annos quindecim gubernabatur, et accipiebat curam de manibus Eulogii, et condigne nutrebat. Post quindecim autem annos insidiatus est ei diabolus, et clamare coepit contra Eulogium, multisque injuriis et detractionibus afficere virum. Dicebat enim ei: Multa mala commisisti, fugitive forsitan domini tui; alienas pecunias furatus es, et per me vis a peccatis tuis liberari. Et clamabat: Jacta me in plateam ubi ante jacebam, carnes desidero manducare. Hoc cum audisset Eulogius, obtulit ei carnes in cibum. Iterum ille clamabat: Non acquiesco, sed, ut dixi, jacta me in plateam, populos volo videre, jacta me ubi me invenisti. Forsitan si manus habuisset, exsuffocare se potuit, in tantum eum daemon exagitabat.

998 Ideoque valde sollicitus Eulogius, perrexit ad monasteria virorum Dei, et dixit eis: Quid faciam, domini mei Patres, quia in desperationem me inducit leprosus iste? Projicere eum timeo, quia Deo dextras dedi, et promisi usque ad mortem tenere et repausare eum. Si ergo non projecero eum, sed per violentiam tenere voluero, pessimos dies et amarissimas noctes faciet mihi. Ad hæc illi dixerunt ei: Dum adhuc in corpore est magnus ac beatissimus famulus Dei Pater Antonius, ascende in navim pariter cum illo leproso, et vade in monasterium ubi monachi ejus sunt, et expecta ibi usquequo dum egreditur de spelunca et veniat ad monasterium, et quidquid dixerit tibi, hoc observa, et acquiesce ejus sententiæ. Deus enim tibi per ipsum dicet. Misit ergo leprosum illum in navim, ipseque pariter ascendit. Et navigantes venerunt ad monasterium discipulorum beati Antonii. Evenit autem in alia die, ut veniret pater Antonius, jam vespera peracta, sicut referebat Cronius. Quando autem adveniebat in monasterium, hanc habebat consuetudinem: vocabat Macarium, et interrogabat eum, dicens: Frater Macari, venerunt aliqui fratres huc? Respondebat: Etiam, venerunt. Iterum interrogabat: Ægyptii sunt an Jerosolymitæ? dederat enim eis signum, dicens: Quando videritis inquietiores, dicite: Quia Ægyptii sunt; quando autem religiosiores, dicite: Quia Jerosolymitæ sunt.

A Interrogavit autem secundum consuetudinem: Fratres Ægyptii sunt an Jerosolymitæ? Respondit Macarius et dixit: Quia misti sunt. Quando autem dicebat: Quia Ægyptii sunt, jubebat beatus Antonius ut pulmentum lenticulæ apponerent eis cibum, et quando refecissent, faciebat eis orationem, et dimittebat eos. Quando autem dicebat: Quia Jerosolymitæ sunt, sedebat per totam noctem, disputans cum eis de verbis Dei quæ ad salutem animæ pertinent. In illa ergo vespera sedebat, et vocabat omnes fratres. Qui cum advenissent, subito vocavit Eulogium tertio, cum nullus indicasset ei nomen ejus. Eulogius autem non respondebat ei; arbitrabatur enim quod alium Eulogium ex monasterio vocaret. Tunc dicit ei: Tibi dico, Eulogi, qui ab Alexandria venisti. **B** Respondit Eulogius et dixit: Quid jubes, domine? Interrogavit eum Antonius: Quid huc venisti? Ait Eulogius: Et quis revelavit tibi nomen meum, causamque manifestavit? Dixit ei Antonius: Scio propter quid venisti, sed coram omnibus edicito, ut et ipsi audiant. Eulogius dixit: Hunc leprosum inveni jacentem in platea, et levavi eum, et promisi Deo ut eum repausarem quatenus et ego salvus efficiar, et ipse per meum obsequium repausationem habeat. Et quia post tot annos recedere vult a me, et nimis exacerbabat me, dum festinat recedere, et cogitavi projicere eum, ideo ad sanctitatem tuam veni, ut mihi des consilium quid agere debeam, et ores pro me; nimis enim sollicitus sum, et tribulor pro ista causa. Tunc austero vultu respiciens eum Antonius, dixit: Tu projecis eum? sed qui fecit eum, non projicit eum. Jactas eum tu? sed suscitabit Deus meliorem te, et consolabitur eum. Et silens Eulogius pavefactus est. Item beatus Antonius coepit asperioribus verbis increpare leprosum illum, et clamans dicebat ei: Leprose inveterate dierum malorum, indigne cœli et terræ, non quiesces blasphemare Deum? Ignoras quia Christus est qui ministrat tibi? Quomodo audes adversus Christum talia proloqui? Nunquid non propter Christum semetipsum servum se exhibuit Eulogius ad tuum ministerium? Increpans ergo et hunc reliquit.

Post hæc coram omnibus dixit eis quæ expediebant saluti animæ eorum, admonens Eulogium et leprosum, ut non separarentur ab alterutro: Sed in cellam vestram, inquit, pergite; incontinentem enim vos visitat Deus; et tentatio hæc evenit quia uterque circa finem estis, et coronæ vobis præparantur, ne veniens angelus non inveniat vos in eodem loci proposito, et perdati tanti temporis mercedem boni operis. His auditis, cum festinatione reversi sunt ad propriam cellam. Et post quadraginta dies defunctus est Eulogius, et post tres dies similiter requievit leprosus. Post aliquot vero dies Cronius de Thebaida descendit in monasterium Alexandria, et invenit quosdam fratres diem tertium leprosi celebrare, quosdam autem quadagesimum Eulogii. Agnovit ergo Cronius et obstupuit, et accipiens Evangelium proposuit fraternitati, et juravit referens eis, quo-

modo omnia quæ evenerunt Eulogio et leproso, prædixit beatus Antonius.

Etiā hoc referēbat nobis Cronius (*Pasch.*, c. 19 n. 4; *Vita Antonii*, c. 38): Quia in nocte illa dum verbo Dei proluxius nos doceret sanctus Pater Antonius, et hoc intulit, dicens: Quia annum integrum oravi ut revelare mihi dignaretur per gratiam suam Dominus locum justorum et peccatorum. Et vidi excelsum quemdam gigātem usque ad nubes pertinentem, manus extētas habentem, et subter eum stagnum velut mare, et ignis flammabat, fervebatque velut caldaria, et videbam animas velut in specie avium volantes, et quantæcumque quidem supervolabant manus ejus et caput, salvabantur, et usque ad cælum perveniebant; quantæ autem usque ad manus ejus pervenissent, non valentes superius volare, percutiebant eas manibus suis, et allidebat, cadebantque in stagnum fervens. Audivi quoque vocem dicentem mihi has esse animas peccatorum; nam illas quæ gigātem illum supervolant, ipsas esse animas justorum, quas pondus peccati non gravat, et ideo possunt ad altiora conscendere, quæ in paradiso Dei salvantur; aliæ autem sunt peccatorum, quæ ideo in infernum demerguntur, quia non egerunt poenitentiam dum in corpore erant, ut indulgentiam peccatorum vel criminum suorum a Christi Domini pietate mererentur accipere, nunc autem traduntur ad infernorum tenebras, ubi est fletus et stridor dentium præ nimietate pœnarum æternarum.

CAPUT XVII.

Vita et sufferentia beati Stephani.

Stephanus quidam Libycus genere, ex latere Marmaritis et Marcotæ sedebat usque sexaginta annos (*Heracl.* cap. 12). Hic summæ continentie fuit; nam et discretionis gratiam et consolationis accepit a Domino, ita ut omnes tribulati, pro qualibet causa tristitiæ affecti venissent, læti discederent per verbum consolationis ejus. Notus autem erat et beato Antonio. Pervenit vero etiam ad tempora nostra, quem ego quidem non vidi propter longinquitatem locorum.

Qui autem cum sancto Ammonio et Eulogio [*Heracl.*, Evagrius] erant videntes eum, retulerunt nobis, quia invenimus eum, inquiunt, infirmitatem hujusmodi habentem in ipsis locis in testiculis, et in summitate naturæ vulnus habentem, quod dicitur cancer seu carcinus. Hic ergo cum incideretur in vulnere illo a medico, tamen manibus suis operabatur et plectebat palmas, et loquebatur nobis. Reliquo autem corpore ita erat immobilis quasi si alius incideretur.

Abscissis ergo membris, quasi si pilus ei abscideretur ita non sentiebat. Validissimam enim habebat per gratiam Dei sufferentiam. Nobis autem contristatis et fletibus dixit: Filioli, in nullo lædamini de causa ista. Nihil enim quod permittit Deus fieri malum est; sed voluntate benigna perferendum est; fortasse enim et obnoxia erant membra ista tormentis, satisque melius est hic persolvere pœnas quam post exitum vitæ hujus, in æterno igne cruciari. Ita

A ergo nos consolatus est, et confirmans in fide ac patientia, ædificavit nos. Hæc autem narravimus, ut non conturbemur quando sanctos aliquos videmus gravissimis corporis infirmitatibus laborare.

CAPUT XVIII.

Vita et zelus pro castitate sancti Innocentii.

Beatus Innocentius presbyter in monte Oliveti fuit (*Heracl.*, cap. 31). Multa autem audivi ab his qui conversati sunt cum eo tribus annis. Iste simplex supra modum erat, nam et in palatio clarus in militia fuit. Verumtamen in initio imperii Constantini [*Heracl.*, Constantii] abrenuntiavit sæculo cum uxore sua. Hic habebat filium nomine Paulum domesticum militātem, qui instinctu diaboli peccavit cum filia presbyteri. Quod cum audisset pater ejus Innocentius, oravit Dominum, dicens: Domine Deus amator castitatis, da ei talem correptionis spiritum, ut jam non inveniat tempus peccandi in carne sua; melius existimans ut magis dæmonio vexaretur quam luxuria. Quod et factum est. Nam usque nunc in monte Oliveti ferro vinctus tenetur, quia vexatur ab immundo spiritu crudeliter

Iste Innocentius, qualis et quantum fuit misericors, si voluero quæ vera sunt de eo dicere, fortasse mendacii opinionem incurro. Nam frequenter furabatur de expensis fratrum, et dabat indigentibus. Cum autem esset simplicissimus, accepit a Domino Christo gratiam contra dæmones. Inter quos aliquando adductus est ei juvenis, videntibus nobis, a spiritu immundo comprehensus, simul et paralysi laborans.

C Quem ego intuens, volui matrem ejus repellere, quæ adduxerat eum; desperabam enim posse sanari eum. Cum autem vidisset eam senior stantem et fletem super inenarrabili casu filii sui, cum esset benignissimus, misericordia motus flevit. Et accipiens juvenem, ingressus est oratorium suum, quod sibi ipse ædificaverat, in quo reliquiæ erant beati Joannis Baptistæ, et oravit super eum ab hora tertia usque ad horam nonam, et donante gratia Christi, sanum reddidit juvenem matri suæ, et paralysis ejus et dæmon virtute Salvatoris nostri effugata sunt. Talis autem erat ejus paralysis, ut quando spueret voluisset puer, super dorsum suum spueret, ita erat extortus.

CAPUT XIX.

Eustathii lectoris sufferentia.

Presbyteri cujusdam filia in Cæsarea Palæstina cecidit infeliciter de virginitatis proposito (*Heracl.*, c. 57), et ab eo qui eam corruperat præmonita est ut lectorem incriminaretur. Cum autem concepisset, et utero tumente apparuisset crimen, cœpit pater ejus requirere et discutere eam. Illa autem statim accusavit lectorem. Hæc audiens pater ejus presbyter, retulit episcopo; episcopus vero congregavit presbyteros, et jussit vocari lectorem.

Interrogatus ab episcopo lector, non constebatur. Quod enim non fecerat, quomodo dicere? Indignatus ergo episcopus, cum terrore dicebat ei: Non confiteris, infelix et immunditatis plene? Respondens le-

ctor dixit : Ego quidem quod erat verum dixi, quia non habeo causam; immunis enim sum. Si autem jubes quod non est audiri, ecce dico, Quia feci. Hoc cum dixisset, statim deposuit eum episcopus de gradu lectoris.

Ille autem deprecatus est episcopum, et dixit ei : Quia ergo peccavi, jube eam mihi dari uxorem. Neque enim ego ero ex hoc clericus, neque illa virgo. Et tradita est in potestatem lectoris.

Accipiens ergo eam ab episcopo et a patre ejus, commendavit eam in monasterium mulierum, et deprecatus est diaconissam, quæ erat præposita sororibus monasterii, ut usquequo generaret sufferret eam. Itaque in paucis temporibus impleti sunt dies partus, et affuit hora judicii : gemitus, dolores, anxietates, ac infernales tormentorum dolores; et partus non egrediebatur. Transiit prima dies, secunda, et tertia, et septima dies, mulier præ aimis doloribus inferno appropinquabat. Non comedit, nec bibit, nec dormivit, sed exclamabat, dicens : Ile mihi infelicissimæ, periclitor quam maxime, quia incriminata sum lectorem. Abeuntes autem, dixerunt patri ejus : Pater vero timens ne reprehenderetur, quasi qui calumniatus lectorem fuisset, tacuit alios duos dies.

Puella autem in tormentis posita, nec pariebat, nec moriebatur, intantum ut, clamorem ejus non ferentes, nuntiarent episcopo, dicentes : Testatur cum sacramento infelix illa, clamans diebus ac noctibus, quia criminata est lectorem. Tunc misit episcopus ad eum diaconum, et mandavit ei, dicens : Ora ut liberetur quæ te criminata est. Ipse autem nec respondit ei, nec ostium aperuit. Ex qua die autem ingressus clauserat se, deprecabatur Christi Domini misericordiam. Pergit iterum pater ejus ad episcopum, et fit oratio in ecclesia, et nec sic liberata est.

Surgens autem episcopus, ivit ad lectorem, et pulsans ostium, ingreditur ad eum, et dicit ei : Eustathi, surge, solve quod ligasti. Et cum inclinasset genua lector cum episcopo, statim enixa est mulier. Prævaluit autem deprecatio et instantia orationis ad demonstrandam calumniam, et arguendam criminatricem, ut ex hoc discamus quantum prævalet instantia orationum de periculis liberare, et cognoscamus apud Deum earum potentiam.

CAPUT XX.

1. Solebat beatus abbas Pastor¹ exponere fratribus de Scripturis prophetarum, ubi dicitur : Quia nisi Nabuzardan princeps cocorum Nabuchodonosor regis venisset in Jerusalem, utique non fuisset incensum templum Domini. Hanc autem parabolam ex hoc exemplo ita exponebat spiritualiter, dicens : Quia et nos cum pulsaverit spiritus gastrimargiæ, id est, gulæ concupiscentia, in aliquas delectationes ac saturitatem ventris, si qui obaudientes atque explentes voluptates ac desideria gulæ, tunc incenditur igne libidinis **1000** templum Domini, id est, corpora

A nostra, sicut dicit Apostolus : Nescitis quia corpora vestra templum Dei sunt? Si quis ergo violaverit templum Dei, disperdet illum Dominus (1 Cor. iii).

2. Quidam frater veniens ad abbatem Pastorem, dixit ei quod grandem tentationem pateretur. Dixit ei senior : Perge de loco quantum tres dies et noctes ambulare potes, et fac annum integrum, jejunans usque ad noctem. Cui frater respondit : Et si mortuus fuero antequam annus transeat, quid de me fiet? Dixit ei abbas Pastor : Confido in Deo, quia si cum tali proposito, vel qualicumque pœnitentia inventus fueris, salvus eris.

3. Cum venisset abbas Pastor in partibus Ægypti habitare, evenit quemdam cohabitare illi ex fratribus, habentem mulierem. Et sciebat senior, et nunquam arguebat eum. Evenit autem eam nocte parere; et cognovit senior; et vocans fratrem suum junio-rem, dicit illi : Accipe tecum unum vasculum chindii vini (13), et da vicino; hodie enim opus est illi. Et nesciebant fratres causam ejus. Ille vero fecit sicut præcepit ei senior. Ædificatusque est frater ille atque compunctus. Post paucos enim dies ipse dimisit mulierem, et ivit ad seniore, et pœnituit.

4. Frater interrogavit abbatem Pastorem, dicens : Damnum patior animæ meæ, quod sum cum abbate meo, quia mores ejus non sustineo; quid ergo jubes? maneo adhuc apud eum? Et sciebat abbas Pastor, quia læderetur anima ejus per abbatem suum, et admirabatur quare interrogaret eum si cum eo manere deberet. Dixit ei : Si vis, esto. Et vadens, mansit apud eum. Venit iterum, dicens abbati Pastori : Gravo animam meam. Et non dixit ei abbas Pastor : Discede ab eo. Venit et tertio, dicens : Crede mihi, jam non ero cum eo. Et dixit ei senior : Ecce modo salvus es, vade, et non sis ultra cum eo. Dixit autem senior eidem : Homo qui timet pati damnum animæ suæ, non opus habet interrogare; de occultis vero cogitationibus debet quis interrogare, et seniorum est probare. De manifestis autem peccatis non est opus requirere, sed statim abscidere. Interrogavit autem eum frater, dicens : Quomodo debeo esse in cœnobio? Respondit illi senior : Qui sedet in cœnobio, oportet eum omnes tanquam unum existimare, et omnes æqualiter justificare, et neminem condemnare nisi se, et conservare os suum D et oculos, et tunc requiescet sine sollicitudine. Dixit ei abbas Isaac, quando vidit illum mittentem parum aquæ super pedes suos : Quomodo quidam usi sunt discretionem, macerantes corpus suum? Respondit illi abbas Pastor : Nos non sumus docti corporum esse interfectores, sed passionum.

5. Interrogavit frater eundem abbatem Pastorem, dicens : Si cecidero in mollicam culpam, mordet me cogitatus meus, dicens : Cur delinquis? Respondit illi abbas Pastor : In quacunque hora deliquerit homo, et dixerit, Peccavi, statim remissum est illi. Frequenter dixi quia nullius miseretur, nisi corde

¹ Deest Heraclidi. Sequentia habentur fere supra n. 52; Pelag., libell. iv, n. 29.

in aliis libris inter Verba Seniorum; Russ. l. iii

contrito. Interrogavit eum iterum frater, dicens : **A** Conturbant me cogitationes meæ, et non permittant me curam habere delictorum meorum, sed cogunt me aspiciere excessus fratris mei. Respondit ei abbas Pastor de abbate Theodoro, quia sedebat in cella sua plangens semetipsum, et discipulus ejus in altera cella sedebat. Venit autem discipulus senis ad eum, et invenit eum flentem, et dicit illi Pater. Quid ploras? Respondit illi senior : Peccata mea. Dicit illi discipulus : Non habes peccata, Pater. Respondit ei senior : Certe, fili, si permissum fuerit flere peccata mea, non viderem aliorum; nec tamen sufficeret mihi flere peccata mea, etiam si alii tres vel quatuor plangerent mecum. Qui semetipsum videt, homo est; judicare autem alios, solius Dei est. Derelinquimus splendidam et directam viam, hoc est, ut plangat seipsum homo, et sit contentus peccatis suis; et spinosam ambulamus viam et tenebrosam, ut proximi tantum videamus delicta et non nostra. Monachus malorum retributor, et derisor, et iracundus, monachus non est.

6. Senem frater interrogavit, dicens : Quare laborantium Patrum quorundam facies florent, aliorum minus? Et dixit : Quicumque laborant, et deprecantur veniam peccatorum, antequam veniat ad eos gratia quæ sustinet laborem eorum, isti non virentes sunt, sed laborantes. In quibus autem appropriavit qui ante laboraverunt, per sufferentiam Jesu florent. Corde enim lætante floret facies. Mens clara et munda est lucida sicut sol. Cum enim non fuerint nebulæ, splendet clare et lucide; et cum nebulæ operuerint eum, tenebrescit. Et anima donec, passionibus eam obtinent, obscuratur; cum autem munda fuerit per gratiam Dei, ita fiet sicut scriptum est : Magna gloria ejus in salutari tuo (*Psal. xx*).

7. Ad beatum Apollonem cum germanus suus intempesta nocte venisset, petens ut de monasterio suo paulisper egressus ad elevandum bovem, qui in paludis cœno cecidisset, ei præberet auxilium, flebiliter querebatur, quia eum solus non posset eruere. Cui abbas Apollo instanter obsecranti ait : Cur juniorem fratrem nostrum, quem præteriens viciniorum quam me habuisti, non rogasti? Cumque ille mortem olim sepulti fratris oblitum ex nimia abstinentia, sollicitudinis ac solitudinis jugitate velut impotem mentis existimans respondisset : Quemadmodum poteram eum de sepulcro, qui ante annos quindecim obiit, vocare? abbas Apollo respondit ei, dicens : Ignoras me quoque ante annos viginti huic mundo fuisse defunctum? nullaque jam posse de hujus cellulæ sepulcro, quæ ad præsentis vitæ pertinent statum, ubique conferre solatia, quem intantum Christus ab intentione abrenuntiationis mundi abreptum, vel modicum ad extrahendum bovem tuum non patitur relaxari, ut ne brevissimum quidem momenti inducias sequenti se discipulo pro patris in dulserit sepultura?

8. Abbati Ammona prophetavit abbas Antoninus, dicens : Habes proficere in timore Dei. Et eduxit eum de cella ad lapidem, et dixit ei : Injuria hunc lapidem, cæde eum. Et ita fecit. Et dixit abbas Antonius : Ita et tu debes perficere mensuram hanc. Et cum factus esset episcopus, obtulerunt ei virginem in utero habentem, et dicunt ei : Homo iste malum hoc operatus est, da ei disciplinam. Qui signans uterum ejus, jussit illi dari sex pares sindones, dicens : Ne forte eum veniat ejus partus, moriatur aut ista, aut certe infans, ut inveniat vel sepulturam. Dicunt illi accusatores : Quid hoc fecisti? Da ei disciplinam. Respondit episcopus : Videtis, fratres, quia prope mortem est, et quid ego habeo facere? Sufficit dolor quem habet, et confusio; dimisit- **B** que eam, **1001** et non est ausus eam condemnare.

9. Dixit quidam senex ad alterum senem habentem charitatem, et suscipientem tam monachos multos, quam et sæculares : Lucerna multis lucet, rostrum tamen proprium incendit (*Pasch., c. 1, n. 2*).

10. Quidam senex dixit : Si audieris de aliquo fratre verbum malum, vel quod agat iniqua, responde, dicens : Nunquid ego iudex ejus sum? ipse hodie, ego cras. Opera quidem ejus infirma tibi nota sunt, et perscrutaris ea; quare fortia ejus opera et utilia nescis? Ego jam mortuus sum in peccatis meis, suffeunt mihi peccata mea.

11. Iterum dixit quidam senex ad fratrem : Non oportet, fili, monachum requirere quid agat ille vel ille, aut quemadmodum abstrahatur ille ab oratione **C** in detractionem et verbositates, quæ nihil proderunt. Unde nihil melius quam tacere et Deum rogare, ut unde alius cadit, tu continearis.

12. Frater interrogavit senem, dicens : Abba, cogitatio meâ insurgit mihi, dicens : Quia bene sum. Respondit ei senior : Qui non videt peccata sua, nunquam in bonis erit. Ut autem aliorum videamus, nostra negligimus; ideo nunquam in bonis versamur. Videntem propria peccata, decem millia cogitationum non possunt suadere quia in bonis est; scit enim quid videt. Opus ergo est laborare multum. Negligentia enim et desidia excæcant nos in extremo vite.

13. Interrogavit quidam frater beatum Antonium, dicens : Quid est detractio, et quid est alium judicare? Ille respondit : Detractio in omnibus dicitur omnis sermo malus, quem non audet quis præsentem fratre suo dicere; judicare autem, qui dixerit de aliquo; Quia frater ille negotiator est, et avarus, et cætera. Hoc est proximum judicare. Judicasti hujusmodi actus, hoc pejus est quam detractio.

14. Quidam frater interrogavit senem ¹, dicens : Si contristavero fratrem meum, quomodo deprecabor eum? Respondit ille : De profundo cordis tui cum dolore reconciliare ei; et videns Deus propositum tuum, satisfaciet illi. Et respondit : Læsus sum a

Pasch., c. 10, n. 2, nomine Eliæ; Pelag., libell. xvi, n. 10; Pasch., c. 7, n. 1, nomine Sisoi; Ruf., lib. iii, n. 77

fratre meo, et volo meipsum vindicare. Senior autem rogabat eum, dicens: Fili, relinque Deo vindictam, et melius est. At ille, Non desistam, inquit, nisi fortiter memetipsum vindicavero. Cui ait senior: Quatenus semel hoc in animo tuo constituisti, vel oremus. Et exurgens senior, his verbis cœpit orare: Deus, jam non opus habemus tuo iudicio, neque nobis jam necessarius es, ut curam habeas de nobis, quia nos ipsi, sicut frater iste dicit, et volumus et possumus nos vindicare. Quod cum ille frater audisset, ante pedes senis effusus, veniam postulabat, promittens se cum illo cui irascebatur nunquam deinceps certurum.

15. A quodam fratre senior aliquis interrogatus est: Quid est humilitas? Respondit: Si peccaverit in te frater tuus, remitte illi antequam tibi reconcilietur, et in omni vituperatione ne vituperes hominem, nisi temetipsum, dicens: Propter peccata mea hæc mihi evenerunt. Quoniam si commemoraverimus quæ ab hominibus inferuntur nobis, auferimus virtutem memoriam Dei. Si autem commemoraverimus mala quæ a dæmonibus inferuntur nobis, erimus insaucii. Suspiravit autem, et dixit: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam hanc unam, et ex ipsis laboribus constat homo. Et interrogaverunt eum: Quæ hæc est virtus? Respondit, Ut homo vituperet semetipsum.

16. Frater quidam abiit haurire aquam de flumine; et inveniens mulierem lavantem vestimenta, peccavit cum ea. Hauriens autem aquam, ibat ad cellulam. Insiluerunt autem in eum dæmones per cogitationes, et contristabant eum, dicentes: De cætero tibi vadis? non est tibi ulterius salus. Ut quid etiam sacculum perdis? Intelligens autem frater ille quia volunt eum omnino perdere, erigens se viriliter per confidentiam, dicit cogitationibus suis: Unde ingressus estis in me, cogitationes malæ, et contristatis me, volentes me omnino perdere? Non peccavi, et iterum dico, Non peccavi. Et ingressus in cellulam suam, continebat se sicut heri et nudius tertius. Revelavit autem Deus uni vicino ejus seniori, quia frater ille ruens, et in ipso casu subruisset diabolus, et vicisset. Veniens autem ad illum senior, dicit illi: Quomodo habes, frater? Ipse respondit: Bene, abba. Dicit ei senior: Et non es passus tristitiam his diebus? Respondit ei frater: Non. Dicit ei senior: Re-

velavit mihi Deus, quia ruens subruisti diabolus, et vicisti. Tunc frater retulit omnia illi quæ sibi advenerant. Senior autem dixit illi: Certe frater, discretio tua contrivit virtutem inimici.

17. Dixit abbas Macarius: Si aliquem corripueris commotus ad iracundiam, propriam passionem adimpleres. Nec enim ut alium salves, teipsum perdere debes. Erue proximum tuum a peccatis sine improprio, in quantum prævalet, quia ad se Deus convertentes non projicit. Sermo autem malitiæ non demoretur in corde tuo contra eum, ut possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quæ præcepta nobis faciendæ sunt cum fratribus nostris: Dei autem est dimittere, et confirmare petitionem nostram.

18. Referebant quidam fratres de abbate Nytera (*Pelag.*, libell. x, n. 36, nomine *Natya*), qui fuit discipulus abbatis Silvani: qui quando in cella sua in monte Sina degebat, moderate abstinebat pro necessitate corporis. Quando autem episcopus ordinatus est in Faran, nimis constrinxit se ipsum in duriori abstinentia, et in vigiliis propensius, atque in orationibus intentius agebat. Hæc autem videns discipulus ejus, dixit ei: Quid est, domine, hoc? quia quando in eremo conversabamur, non tantum in abstinentia laborabas? Respondit ei beatus vir; dicens: Considera, frater, quoniam ibi eremus erat, et secreta vita, et paupertas: nunc autem egressi de eremo cum sæcularibus conversamur hominibus, et multæ ac variæ nobis occasiones occurrunt; et ideo timeo, ne in fine vitæ meæ in aliqua occasione Deum offendamus. Si enim sanctus apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat, et qui tantas virtutes animi possidebat, ut usque ad tertium cælum adhuc in corpore positus ascenderet, tamen dicebat: Macero corpus meum, et servituti subjicio, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus inveniar (*I Cor. ix*); quid nos humiles et peccatores oportet facere?

19. Sedente aliquando abbate Sisoï in cella, erat frater prope illum, et subito suspiravit, et non cognovit, eo quod esset frater in proximo illi; erat enim in excessu mentis. Et mittens sibi pœnitentiam, dixit: Ignosce mihi, frater, quia nondum factus sum monachus; suspiravi enim coram te.

ÆGYPTIORUM PATRUM SENTENTIÆ

AUCTORE GRÆCO INCERTO,

MARTINO (1) DUMIENSI EPISCOPO INTERPRETE 1.

1002 1. Abbas Joannes dicebat ad discipulos D fortes facti sunt in opere Dei, dum angustiarentur suis: Patres manducantes panem tantum et salem, seipsum; constringamus ergo nos in ipso pane et 1 Quædam ex his etiam supra occurrunt in aliis libris.